ISSN: 1012-0165

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Journal of Social Science

Cilt/*Volume*: 13 Sayı/*Issue*: 2

Temmuz / *July*– 2003

ELAZIĞ

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Journal of Social Science

ISSN: 1012-0165

YAYIN İLKELERİ / ***The principles of the publication***

Her yıl Ocak ve Temmuz aylarında olmak üzere iki sayı halinde yayımlanır.
This journal is published two issues in January and July every year.

Dergide sosyal bilimler alanlarında Türkçe ve yabancı dillerde yazılmış özgün araştırma makaleleri yayımlanır.
Original articles written in Turkish or in any foreign languages are published in the area of social science in this journal.

Yazılar yayınlama ve danışma kurulunun onayından geçtikten sonra yayımlanır.
Articles are published after approving of editorial and advisory boards.

Yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.
All writers are responsible for the content of the articles.

Tüm hakları saklıdır. Derginin adı belirtilmeden hiçbir alıntı yapılamaz.
No part of this publication may be reproduced or utilized in any form without referring the name of the journal.

Cilt/*Volume*: 13 Sayı/*Issue*: 2

ISSN: 1012-0165

EDİTÖR / *Editor*
Prof.Dr.Ahmet BURAN
Enstitü Müdürü

EDİTÖR YARDIMCISI
Associate Editors
Yrd.Doç.Dr. Mehmet ÇEVİK

Yazışma Adresi / *Correspondence*

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

23119 - ELAZIĞ

tlf : 0-424-241 52 80
faks : 0-424-233 21 80
e.mail: sbedergi@firat.edu.tr
Web: http://www.firat.edu.tr/
akademik/enstituler/sosyal/dergi.htm

Kapak/ *Cover Design*: Sabri KARADOĞAN
Dizgi / *Composition***:** Sabri KARADOĞAN
Baskı / *Print***:** Fırat Üniversitesi Basımevi
tlf : 0-424-237 00 00/3134
ELAZIĞ - 2003

YAYIN KURULU
Editorial Board
Prof.Dr.Ahmet BURAN
Yrd.Doç.Dr. Mehmet ÇEVİK

BU SAYININ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU
Advisory Board

Prof.Dr.Battal ARVASİ (Ankara)
Prof.Dr.Mehmet BAYRAKTAR (Ankara)
Prof.Dr.Hikmet Yıldırım CELKAN (Gaziantep)
Prof.Dr.Mehmet ÇELİK (Celal Bayar)
Prof.Dr.Vehbi ÇELİK (Fırat)
Prof.Dr.Kemal ÇİÇEK (Karadeniz Teknik)
Prof.Dr.Hayati DOĞANAY (Atatürk)
Prof.Dr.Harun GÜNGÖR (Erciyes)
Prof.Dr.M. Yıldız HOŞGÖREN (İstanbul)
Prof.Dr.Tülin İÇLİ (Polis Akademisi)
Prof.Dr.Yalçın KARABULUT (Ankara)
Prof.Dr.Haşim KARPUZ (Selçuk)
Prof.Dr.Asaf KOÇMAN (Ege)
Prof.Dr.Lütfi ÖZAV (Kocatepe)
Prof.Dr.Mustafa ÖZTÜRK (Fırat)
Prof.Dr.Enver Tahir RIZA (Dokuz Eylül)
Prof.Dr.Sebahattin SAMUR (Erciyes)
Prof.Dr.Nevin SAYLAN (Balıkesir)
Prof.Dr.Veysel SÖNMEZ (Hacettepe)
Prof.Dr.Mahmut ŞAKİROĞLU (Ankara)
Prof.Dr.Musa TAŞDELEN (Sakarya)
Prof.Dr.Mehmet Ali ÜNAL (Trakya)
Prof.Dr.Mustafa Çetin VARLIK (Marmara)
Doç.Dr.Mualla BİLGİN (İnönü)
Doç.Dr.Mustafa DENKTAŞ (Erciyes)
Doç.Dr.Emir ERDEN (İnönü)
Doç.Dr.Ömer EROĞLU (Süleyman Demirel)
Doç.Dr.Orhan GÜRBÜZ (İstanbul)
Doç.Dr.Zekai ÖZDEMİR (İstanbul)
Doç.Dr.Hacı Ömer ÖZDEN (Atatürk)
Doç.Dr.Musa Yaşar SAĞLAM (Hacettepe)
Doç.Dr.Mehmet ŞİŞMAN (Osmangazi)
Doç.Dr.Mustafa ÜNAL (Erciyes)
Doç.Dr.İbrahim YALIN (Gazi)
Doç.Dr.İbrahim YILMAZÇELİK (Fırat)

EDİTÖRDEN

Enstitümüz tarafından yayınlanmakta olan "Fırat Üniversitesi **Sosyal Bilimler Dergisi"** 1987 yılından beri yayın hayatını sürdürmektedir. 1999 yılında hakemli olan dergimiz, her yıl Ocak ve Temmuz aylarında olmak üzere iki sayı halinde düzenli olarak yayınlanmaktadır. Dergimiz ülkemizdeki 30 ayrı üniversitede görev yapan ve her biri kendi alanında tanınmış uzmanlardan oluşan 215 bilim adamının danışmanlığında yayınlanmaktadır.

Dergimiz TÜBİTAK-ULAKBİM **Sosyal Bilimler Veri Tabanı *Dergi Seçim Kriterleri'***ne uygun olarak yayımlanmaktadır. Dergiye gönderilen her yazı işleme konulmakta ve bilimsel danışma kurulumuz üyelerinden konunun uzmanı iki hakeme gönderilmekte ve önerilen düzeltmeler yapıldıktan ve eksiklikler tamamlandıktan sonra yayına kabul edilmektedir. Hakem raporları titizlikle dosyalanmakta ve gerektiğinde incelenmek üzere saklanmaktadır.

Ayrıca Dergimizin yayın hayatını düzenli bir şekilde sürdürebilmesini sağlamak ve Enstitümüz tarafından çıkarılacak diğer yayınları desteklemek amacıyla Enstitümüz bünyesinde ***"Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilimsel Araştırmaları Destekleme, Yayın ve Dokümantasyon Birimi"*** kurulmuştur. Birimin üye sayısı şimdiden 125'i bulmuştur.

Bu vesileyle dergimizde yazıları yayınlanan yazarları kutlarken, hiçbir karşılık beklemeden dergimizin bilimsel danışmanlığını yapma lütfunda bulunan hakemlerimize şükranlarımızı arz ederiz.

İÇİNDEKİLER / *CONTENT*

Coğrafya / *Geography*

Uğur DOĞAN Dipsiz Göl Kapalı Havzası'ndaki Çökme Ve Sübsidans Dolinleri (Batı Toroslar) *Collapse and subsidence dolines in Dipsiz Lake Closed Basin (The Western Taurus)* 1

Esen DURMUŞ, Ali YİĞİT Türkiye'nin Meyve Üretim Yöreleri *The Fruit Producing Regions Of Turkey* 23

Ülkü Eser ÜNALDI Enerji Ormancılığı *(Yeşil Kömür)* Ve Türkiye *Energy Forestation (Green Coal) And Turkey* 55

Döndü ÜÇEÇAM , Selçuk HAYLİ Kadirli'nin Kuruluş Ve Gelişmesi *The Foundation and Development of Kadirli* 67

Dil ve Edebiyat / *Language and Literature*

Mehmet AYGÜN Temporale Präpositionen Im Deutschen Und Ihre Wiedergabemöglichkeiten Im Türkischen *Temporal Prepositions In German And Their Equivalents In Turkish* 91

Sabri EYİGÜN Kitle Yazını' İçinde Karl May'ın Roman Kahramanlarıveya Modern Çağın Don Kişotları(Edebiyat Didaktiği Ve Sosyolojisi Açısından Eleştirel Bir Yorum) *The Hereos of Karl May through Mass literature or Don Kıschots of New Age* . 115

Eğitim Bilimleri / *Education Sciences*

Bünyamin ATICI, Abdullah DİKİCİ İnternet Kafelere Giden Bireylerin Öğrenim Düzeyleri İle İnterneti Kullanma Amaçları Arasındaki İlişki(Elazığ İli Örneği) *The Relationship Between The Internet Use And Educational Level Of Individuals Who Connect To Internet From Internet Cafes* 129

Aysun GÜROL Okulöncesi Öğretmenleri İle Okulöncesi Öğretmen Adaylarının Eğitimde Dramaya İlişkin Kendilerini Yeterli Bulma Düzeylerinin Belirlenmesi *The Level of Qualifications the Pre-School Teachers and Pre-School Candidates in the use of Educational Drama* 147

Tamer KAVURAN Türkiye'de Eğitim Fakülteleri Resim-İş Öğretmenliği Programlarının Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm *Önerileri The Problems And Solutions For The Art Teaching Programmes Of Education Faculties In Turkey* 167

İbrahim KOCABAŞ, Ramazan ERDEM Yönetici Adayı Öğretmenlerin Kişisel Zaman Yönetimi Davranışları *Individual Time Management Behaviors of the Teachers Who are Candidate for School Principal Administration* 191

Çetin SEMERCİ Eğitim Sisteminde Öğreticilerin Kalitesi *The Quality Of Teachers In Educatıon System* 203

İktisadi ve İdari Bilimler / *Economics and Administrative Sciences*

M.Emin AKKILIÇ Turizm Pazarlamasında Faydalar Ve Bir Turist Tatmin Modeli Önerisi *Utilities İn Tourism Marketing And Proposal Of A Tourist Satisfaction Model* 211

Muzaffer DEMİRBAŞ 1980 Dönüşümünün İhracat Ve İthalat Üzerindeki Etkisi *The Effects Of Transformation İn 1980 To Export And Import* 233

İlahiyat */Theology*

İsmail ERDOGAN Seyyid Hakîm Muhammed'in Kâmil Tabiat (Et-Tıbâu't-Tâmm) İle İlgili Bir Risalesi *The Seyyid Hakîm Muhammed's Booklet (Risâle) on Nature Perfect (al-Tiba' al-Tâmm)* 251

Sami KILIÇ Elazığ'da Yaşayan Süryanilerde Düğün İle İlgili İnanışlar Ve Uygulamalar *The Beliefs and Practices About the Marriage Ceremony of the Assyrians in Elazığ* 267

Sosyoloji / *Sociology*

Zahir KIZMAZ Ekonomik Yapı Ve Suç: Bazı Araştırma Bulguları Üzerine Genel Bir Değerlendirme *Economıcal Structure And Crıme: A General Evaluatıon On The Fındıngs Of Some Studıes* 279

Tarih / *History*

Ali AÇIKEL Artukabad Kazasında Türk Kişi Adları (1455-1520) *Turkish Personal Names İn The District Of Artukabad (1455-1520)* 305

Mehmet BEŞİRLİ Xıx. Yüzyılın İlk Yarısında Tokat Mevlevîhânesi Ve Gelirleri İle İlgili Sorunlar *The Problems Which Were Related To İncomes Of The House Of Mevlevis of Tokat İn The First Half Of 19 Th Century* 337

Enver ÇAKAR Tahrir Defterlerine Göre XVI. Yüzyılda Humus Şehri *The City Of Homs İn The Sixteenth Century According To The Tahrir Defterleri* 375

Yaşar ÇELİKKOL VII. Yüzyılda Medine'de Sosyal Ve Dinî Yapılar *Social And Religious Buildings İn Madına İn VII. th.Century* 393

Muammer GÜL XIII. - XV. Yüzyıllarda Anadolu Türkleri İle Trabzon İmparatorluğu Arasındaki İlişkiler *The Relations Between Anatolian Turks And Trabzon Empire İn XIII.-XV.* 421

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Fırat University Journal of Social Science
Cilt: 13, Sayı: 2, Sayfa: 23-54, ELAZIĞ-2003

TÜRKİYE'NİN MEYVE ÜRETİM YÖRELERİ•

The Fruit Producing Regions of Turkey

Esen DURMUŞ
Fırat Üniv. Fen-Edb. Fak. Coğr. Böl. Elazığ
edurmus@firat.edu.tr

Ali YİĞİT
Sakarya Üniv. Fen-Edb. Fak. Coğr. Böl. Adapazarı
ayigit@sakarya.edu.tr

Özet

Bu çalışmada D.İ.E.'den alınan 1992-1997 yıllarına ait altı yıllık, ilçeler bazında ortalama üretim değerleri esas alınmış ve meyvelerin yetişme koşulları ile birlikte değerlendirilerek 35 meyvenin dağılış haritaları oluşturulmuş, bu haritaların üst üste çakıştırılması sonucunda 30 ayrı meyve üretim yöresi belirlenmiştir. Bu yöreler belirlenirken meyveciliğin yapılmadığı ya da çok az yapıldığı alanlar da kendiliğinden ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Tarımsal bölge, Tarımsal yöre, Meyve üretim yöresi

Abstract

In this study, by using the data of the average fruit production between the years 1992-1997 in provinces throughout Turkey estimated by State Institute of Statistics (SIS), 35 fruit distribution maps were drawn and 30 different fruit production regions were estimated by evaluating fruit ecology. In determining these regions, the areas where fruit is grown less or where fruit is never grown have been seen.

Keywords: Agricultural regions, Agricultural areas, fruit producing areas,

• Yüksek Lisans Tez özetidir.

GİRİŞ

İnsanların tükettikleri gıdaların çoğu doğrudan ya da dolaylı olarak tarımsal faaliyetlerden sağlanır. Tarım ürünlerinin en iyi yetiştirme imkanı olan alanlarda ekilmesi, birim alandan daha fazla gelir elde edilmesi, dolayısıyla beslenme düzeyinin artması ve üretimle ilgili planlama kararlarının daha sağlıklı yapılabilmesi için tarım bölgelerinin belirlenmesi zorunludur. Ancak tarım bölgelerinin yanında, bölge içinde ortaya çıkan yörelerin özelliklerinin de iyi açıklanması gereklidir.

Tarım bölgelerini belirlemek için, Alman coğrafyacılardan RATZEL (1891) ve HAHN (1892) dünya tarım alanlarını tespite çalışmışlardır. 1926'da BAKER tarımsal faaliyetlerin dağılışını Kuzey Amerika genelinde ele almıştır. HARTSHORNE ve DICKEN'de yine Kuzey Amerika ve Avrupa'nın tarım bölgelerini istatistiksel yollarla ele almışlardır. WHITTLESEY ise 1936'da Dünya tarım bölgelerini tespite çalışmış, 1953'de de çalışmasını yenilemiştir. Ülkemizde de ise ilk olarak 1937 yılında SELEN ülkeyi beş ana ve on tali kuşağa ayırmış, 1952 yılında ERİNÇ ve TUNÇDİLEK ülkemizi altı tarım bölgesi ve on dokuz tarımsal bölüme ayırmışlardır. Son olarak da 1985'de İZBIRAK Türkiye'yi 8 tarım bölgesine ayırmıştır.

Bu çalışmada ise ülkemizin meyve üretim yöreleri belirlenmeye çalışılmıştır. Yöre ayrımında meyveciliği kriter olarak seçmemizdeki amaç, meyvelerin çok yıllık bitkiler olması ve yöre ikliminin doğal sonucu olarak şekillenmeleridir. Bu nedenle ülkemizde üretilen meyvelerin yetişme koşulları incelenmiş, alansal dağılışları ilçeler göre tespit edilerek Türkiye'nin meyve yöreleri belirlemiştir.

Yöntem

Devlet İstatistik Enstitüsü'nden ilçelere göre 1992-1997 yıllarını kapsayan tarım verileri, bilgisayar kaydı olarak alınmış ve bu veriler ilçeler ölçeğinde yıllar itibariyle değerlendirilmiş, her meyvenin altı yıllık üretim ortalamaları alınmıştır. İlçeler esas alınarak düzenlenen veriler 1/1.800.000 ölçekli Türkiye İdari Bölünüş Haritası ilçe sınırları göz önüne alınarak altlık olarak kullanılmıştır. Bu işlem yapılırken Türkiye Fiziki Haritası kullanılarak meyve üretimine elverişli alanlar seçilmeye çalışılmıştır.

Meyve üretim yörelerini belirlemek için yapılan dağılış haritalarında noktalama yöntemi kullanılmıştır. Haritaların hazırlanmasında kullanılan uzun listeler halindeki tablolara bu makalede yer verilmemiştir. Yapılan dağılış haritalarıyla üretimin yoğun olduğu bölgeler tespit edilmiş, meyve üretim yöreleri böylece sınırlandırılmış ve Türkiye'nin Meyve Üretim Yöreleri Haritası oluşturulmaya çalışılmıştır.

TÜRKİYE'NİN MEYVE ÜRETİM DEĞERLERİ VE ALANLARI

Bir çok meyve türünün ana vatanı ve bağ-bahçe kültürünün beşiği olan ülkemizde hem yabani olarak hem de kültüre alınmış meyve türlerinin sayısı 75'in üzerindedir. Türkiye'de bir yandan sıcak ılıman ve soğuk ılıman iklim bölgelerinde yetişen meyve türleri geniş bir çeşit zenginliğiyle yabani olarak ve kültüre alınmış halde yetiştirilirken, öte yandan subtropikal ve tropikal iklim bölgelerinden gelmiş meyve türleri de yer almaktadır. Ülkemizde görülen büyük tür zenginliğinin yanında yine büyük bir çeşit bolluğu ile de karşılaşılır. Nitekim elmada çeşit sayısı 500'ü, armutta 600'ü, erikte 200'ü, şeftalide 100'ü ve üzümde 1200'ü aşmıştır (AĞAOĞLU, 1987).

Ülkemiz, bahçe kültürünün beşiği olmasının yanında çeşitli meyvelerin üretim ve işletme yörelerinin meydana gelmesine de neden olmuştur. Örneğin şeftali denince Bursa, kayısı denince Malatya, çekirdeksiz üzümde Manisa, incirde Aydın, fıstıkta Antep-Urfa, narda Urfa, fındıkta Ordu-Giresun illeri dünya piyasalarında ürünleri ile birlikte birer kalite sembolü olarak bilinirler.

Meyvelerin yetiştirilmesinde iklim faktörü en önemli rolü oynar. Tropikal iklim meyveleri kış sıcaklığının 0 ºC'ye düşmesi halinde donarlar. Subtropikal iklim meyveleri 0 ºC'nin altındaki sıcaklıklara bir ölçüde dayanabilmektedir. Turunçgil meyveleri -2 ºC'de dondukları halde, ağaçlar -10 ºC'ye kadar dayanabilirler. Zeytin ve incirler de -10 ºC'ye kadar dayanabilirler. Ilıman iklim meyveleri daha düşük sıcaklıklara dayanabilirler. Elma ve armutlar dinlenme döneminde bulundukları kış aylarında sıcaklığın -30 ºC'ye kadar düşmesinden dahi zarar görmezler. Şeftali ise -20 ºC'ye kadar dayanabilir. (ANAMERİÇ, 1986). Kısacası bu özellikleri dikkate aldığımızda ülkemizdeki meyveleri sıcaklık isteklerine göre şöyle sınıflandırılabiliriz:

-***Tropik iklim meyveleri:*** Muz

-***Subtropikal iklim meyveleri:*** Turunçgiller, Trabzon hurması, yenidünya, zeytin, incir, keçiboynuzu, nar, kivi.

-***Ilıman iklim meyveleri:*** Elma, armut, ayva, erik, kiraz, vişne, şeftali, kayısı, zerdali, badem, üzüm, Antep fıstığı, iğde, dut, muşmula, ceviz, fındık, kestane, kızılcık, ahududu..

Tropik İklim Meyveleri

Tropikal iklim meyvelerini bu kuşağın dışında yetiştirmek çok güçtür. Bunun için seralar gibi özel koruma tesislerine ihtiyaç vardır. Anadolu genel anlamıyla orta iklim kuşağında bulunmaktadır. Fakat yeryüzü şekillerinin çeşitliliği ve arızalı bir yapıya sahip oluşu çok çeşitli iklim bölgelerinin oluşumuna yol açmıştır. Bunlar içersinde de daha

küçük alanları kapsayan "mikroklima sahalar" oluşmuştur. İşte bu mikroklima sahalarda Akdeniz sahil şeridinde bulunan Anamur ve Alanya'da hiçbir koruma tedbiri alınmadan muz yetiştiriciliği yapılabilmektedir (AĞAOĞLU, 1987). Akdeniz bölgesinde muz üretimi için elverişli yerler, kıyı şeridinin gerisinde uzanan dağ sıraları ile kıyı arasındaki korunaklı ve denizin ılıman etkisini hissettirdiği ovalardır.

Dünya muz üretiminin 1992-1997 yılları arasındaki 6 yıllık ortalama değeri 58.000.000 ton kadardır. En fazla muz üreten ülkeler Asya'da Hindistan 7.900.000 ton, Filipinler 3.250.000 ton, Tayland 1.658.000 ton; Orta Amerika'da Costa Rika 1.932.000 ton, Meksika 1.700.000 ton; Güney Amerika'da Brezilya 5.839.000 ton, Ekvator 4.715.000 ton'dur. Türkiye muz üretimi ise 27.300 ton'dur. En fazla muz üretimi ve alanı Alanya (12.000 ton) ve Gazipaşa'dadır (7.000 ton). Bu miktarlar Türkiye üretiminin % 69'una karşılık gelmektedir.

Türkiye'nin başlıca muz üretim yerleri ve payları şöyledir: Alanya % 43, Gazipaşa % 26, Anamur % 18, Bozyazı % 11, % 5 Erdemli ve Gülnar % 2. Belirtilen bu bölgelerde yani Erdemli yakınlarından Alanya batısına Alara çayı vadisine kadar olan kıyı kesiminin her yerinde muz ziraatı bir elverişli yerden diğer elverişli yere sıçraya, sıçraya uzanır.

Subtropikal İklim Meyveleri

Turunçgiller, portakal, mandalina, altıntop (greyfurt), turunç, limon ve ağaçkavunu (avokado) meyvesi kültür bitkilerinin genel adıdır. Bunlara narenciye de denir. Bu bitkilerin anayurdu Güneydoğu Asya ülkeleridir. Bütün tropikal iklim bölgeleri, bunların doğal yetişme bölgeleri olup bahçelerin sulanması kaydıyla, subtropikal iklim bölgeleri, yani Akdeniz iklim bölgesinde de rahatlıkla yetiştirilmektedir. Turunçgil bitkilerinin yetişmesi için gerekli olan sıcaklık değerleri, yurdumuzun Akdeniz kıyı bölgesi, Ege kıyıları, Güney Marmara kıyıları ve kısmen de Doğu ve Batı Karadeniz kıyılarının çok dar yörelerinde bulunmaktadır. Yıllık yağış tutarının 1000-1200 mm.yi aşması gerekirse de Karadeniz bölgesi hariç Türkiye turunçgil bahçelerinin, hemen tamamı sulamalı tarım sistemi ile kurulmuştur (DOĞANAY, 1994).

Türkiye, yaklaşık 62 milyon ton olan dünya portakal üretiminin % 1,4'ünü (845 bin ton), 16 milyon ton olan mandalina üretimini % 3,4'ünü (560 bin ton), 9 milyon ton olan limon üretiminin % 4,5'ini (400 bin ton), 5 milyon ton olan altıntop (greyfurt) üretiminin % 1,1'ni (57 bin ton) karşılar. Ayrıca 3.750 ton kadar turunç ve 180 ton kadar avokado (ağaç kavunu) üretimi bulunmaktadır.

Turunçgiller üretiminde ilk sırayı Doğu Akdeniz kıyıları alır. Bu bölge batıda Silifke deltasından başlar, Mersin ovası, Çukurova ve Dörtyol ovasını içine alır,

İskenderun körfezi kıyıları ile Amik ovasını da kapsar (şekil: 1a). Bu yöre Türkiye portakal üretiminin % 62'sini, mandalina üretiminin % 57'sini, limon ve altıntop üretiminin % 87'sini, turunç üretiminin % 83'ünü ve avokado üretiminin % 45'ini sağlar. Turunçgiller üretiminde ikinci sırayı doğuda Anamur dolaylarından başlayarak batıda Finike'ye kadar uzanan Antalya körfezi kıyı kuşağı oluşturur. Bu alandan Türkiye portakal üretiminin % 31'i, mandalina üretiminin % 3'ü, limon üretiminin % 8'i, altıntop üretiminin % 13'ü, turunç üretiminin % 10'u ve avokado üretiminin % 53'ü karşılanır. Böylece Türkiye portakal üretiminin % 93'ü, mandalina üretiminin % 60'ı, limon üretiminin % 95'i, altıntop üretiminin tamamı, turunç üretiminin % 93'ü ve avokado üretiminin % 98'i Akdeniz kıyı kuşağında gerçekleştirilmektedir. Akdeniz kıyıları dışında Ege ve Doğu Karadeniz kıyılarının belirli alanlarında da turunçgiller üretimi yapılmaktadır. Güneyde Eşen ovasından kuzeyde Büyük Menderes ovasına kadar uzanan alanda Türkiye portakal üretiminin % 4'ü, mandalina üretiminin % 34'ü, limon üretiminin % 5'i ve turunç üretiminin % 7'si sağlanır. Doğu Karadeniz kıyılarında ise, Türkiye portakal üretiminin % 3'ü, mandalina üretiminin % 2'si, sağlanmaktadır.

Diğer Subtropikal Meyveler, yıllık toplam üretimi 10 bin tona yaklaşan **Trabzon hurması** üretiminin yaklaşık yarısı İskenderun körfezi kıyıları ile Hatay yöresinin güneyinden sağlanır. Çukurova ile birlikte Türkiye üretiminin 2/3'si Doğu Akdeniz bölgesinden karşılanır. Trabzon hurmasının bir diğer üretim alanı Doğu Karadeniz kıyılarıdır. Burada Türkiye üretiminin yaklaşık 1/5'i gerçekleştirilir. Türkiye üretiminin 9/10'unu sağlayan bu iki alan dışında Batı Karadeniz kıyı kesimi ile özellikle Adapazarı ve Kocaeli çevresinde ve Büyük Menderes oluğu ile Antalya körfezi kıyılarında da üretimine rastlanmaktadır.

Malta eriği ismi ile de bilinen **yenidünya** Akdeniz kıyı kuşağında yetiştirilen bir meyvedir. Ülkemizde toplam üretimi 13 bin ton kadardır. Bu üretimin % 57'si Antalya körfezi kıyılarında, % 36'lık kısmı Çukurova'dan ve geri kalan % 7'lik kısmı da Hatay ve Muğla civarlarından karşılanır.

Harnup da denilen **keçiboynuzu**'nun Türkiye toplam üretimi 14,5 bin ton kadardır. Keçiboynuzu üretiminin % 96'sı Akdeniz kıyı şeridinden karşılanmaktadır. Bu alan içinde en fazla üretim doğuda Tarsus'dan başlayan batıda Alanya'ya kadar uzanan Taşeli platosu kıyı kuşağında gerçekleştirilmektedir.

Anayurdu Doğu Akdeniz kıyı bölgesi olan **zeytin,** Akdeniz ikliminin tanıtıcı tipik bir bitkisidir. Her ne kadar Akdeniz kıyılarında yaygın olarak yetişiyor görünse de bir yandan Karadeniz sahillerimizde öte yandan Güneydoğu Anadolu'nun güney kesimlerinde de yetiştirilmektedir. Bundan hareketle sadece Akdeniz bölgesinin değil

bozulmuş Akdeniz ikliminin de karakteristik ürünüdür (YÜCEL 1987).

Zeytin yetiştiriciliğinde İspanya, İtalya, Türkiye, Tunus, Fas, Portekiz ve Suriye gibi ülkeler ilk sırayı alır. Türkiye toplam üretimi 915 bin tondur (1992-1997 yılları arasındaki ortalama değerlere göre). En fazla zeytin üretilen alanlar Ege bölgesi kıyılarında yer alan vadi ve ovalar ile Akdeniz kıyı şeridinde bulunan alanlar ve Güney Marmara bölümü kıyılarıdır. Zeytin ağacının en iyi yetişme şartlarını bulduğu Büyük Menderes ve Küçük Menderes vadileri ile Gediz vadisini içine alan Ege bölgesinde zeytin ağacı bu vadilerde 250 km içerilere kadar girebilmektedir. Bu alan Türkiye üretiminin % 50'sini karşılamaktadır. Güney Marmara bölgesinde zeytinlikler engebeli arazilerde sahile yakın yerlerde bulunmaktadır. Bu alan Türkiye üretiminin % 33'ünü karşılar. Türkiye üretiminin % 12'sini karşılayan Akdeniz bölgesinde Toros dağ sistemiyle Akdeniz arasında dar bir şerit halinde uzanan bölgede diğer tarımsal ürünlerin baskısı altında kalarak istenilen gelişmeyi gösterememiştir. Geriye kalan % 5'lik üretim ise Gaziantep platosunda ve yer yer Karadeniz kıyıları ile Yusufeli de karşımıza çıkmaktadır (şekil: 1b).

Ana vatanı Anadolu olan **incir**, Türkiye ile birlikte Hindistan, Afganistan, Yunanistan, Yugoslavya, İspanya, İtalya, Portekiz, Cezayir, Mısır ve Kaliforniya'da yetiştirilmektedir. İncirin dünya toplam üretiminin (1 milyon135 bin ton) yaklaşık 1/4'ini (275 bin ton) Türkiye karşılamaktadır. Yurdumuzun hemen bütün kıyı boylarında ve iç bölgelerin alçak vadilerinde incir bitkisine rastlanır. İncir Hopa'dan başlayıp Karadeniz, Marmara, Ege ve Akdeniz sahili boyunca İskenderun'a kadar tüm kıyı şeridine yayılmış bulunmaktadır. Bazı kesimlerde nehir kenarları ve vadileri izleyerek 100-150 km içerlere kadar yayılan incir, kurağa dayanıklılığı nedeniyle Güneydoğu Anadolu'nun da önemli meyve türleri arasında yer alır. Anadolu'nun iç kısımlarında bazı lokal klimalarda az da olsa incir yetişebilmektedir. Türkiye'de incirin en önemli üretim alanı, Ege bölgesinde Aydın dağları ile Menteşe dağları arasında kalan Büyük Menderes ovası ile yine Aydın dağlarının kuzeyinde ve Bozdağlar'ın güneyinde yer alan Küçük Menderes ovalarıdır. Bu alan Türkiye üretiminin % 80'ini karşılar (şekil: 1d).

Amerika'nın Kaliforniya sahillerinde tutunan **kivi**, Akdeniz iklimine kolay uyum sağlamıştır. Kurak iklimlerde yetişmez. Türkiye'ye yeni giren bir ürün olan kivinin üretim miktarı ve alanları yıldan yıla büyük değişiklikler gösterdiğinden henüz sağlıklı bir değerlendirme yapmak mümkün değildir. Türkiye toplam üretimi 150 ton kadar olan kivinin, % 45'i Hopa'dan Perşembe yarımadasına kadar olan Doğu Karadeniz kıyılarından sağlanır. Bu değerin 2/3'si Rize çevresine aittir. Üretimin yoğunlaştığı ikinci alan ise İzmit körfezi çevresinde Samanlı dağlarının kuzey yamacı boyunca uzanan

Altınova–Yalova civarıdır. Bu alanda Türkiye üretiminin % 29'u karşılanmaktadır. Bu alanın kuzeydoğusunda Adapazarı ovası batısında Türkiye kivi üretiminin % 10'u karşılanır. Geri kalan üretim ise diğer alanlardan sağlanır.

Farklı iklim ve toprak koşullarına uyum yeteneğinin yüksek olmasıyla yetişme alanı sınırları genişleyen **nar** üretiminin Türkiye toplam üretimi 56 bin ton kadardır. Ülkemizde en fazla nar üretimi % 30'luk payla Akdeniz kıyı şeridinde bulunan ovalar ve vadi tabanlarında gerçekleştirilmektedir. Bu yörede doğuda Amik ovasından başlamak üzere İskenderun körfezi çevresi, Çukurova, batıya gidildikçe Mersin ve Silifke ovasına kadar yoğun bir şekilde üretimi yapılmaktadır. Tekrar Anamur'dan başlamak üzere yoğunlaşan üretim Antalya kıyıları boyunca kesintisiz devam etmektedir. Üretim bu alandan Muğla'ya doğru gidildikçe azalmaya başlar. Nar üretiminde ikinci sırayı Ege kıyılarındaki ovalar alır. Büyük ve Küçük Menderes ile Gediz depresyonlarında Türkiye üretiminin % 30'u karşılanır. Güneydoğu Anadolu bölgesinde üretime elverişli alanlar dağınık bir şekilde görülmektedir. Türkiye üretiminin % 18'i karşılanır. Geri kalan % 22'lik üretimin ise % 8'i Bilecik–İnhisar vadisinden karşılanmak üzere diğer iç bölgelere irili ufaklı dağılmıştır (şekil: 1c).

1992-1997 yılları arasındaki ortalama üretim değerlerine göre Türkiye çekirdeksiz üzüm üretimi 1 milyon 275 bin tondur. Ege bölgesinde Gediz depresyonu adeta bir üzüm bağları vadisi görünümündedir. Bu vadi boylarında İzmir ve Çandarlı körfezi kıyılarından başlayan bağlar Uşak yakınlarına kadar 150–200 km uzunlukta bir bölgeye yayılmıştır. Manisa ilinde Alaşehir, Salihli, Merkez ilçe, Turgutlu, Sarıgöl, Saruhanlı, Ahmetli ilçeleri önemli bağcılık merkezleridir. Bu alanda Türkiye çekirdeksiz üzüm üretiminin % 75'i gerçekleştirilir. İkinci yoğun alan Çivril ovasından başlayarak Büyük Menderes vadisi boyunca Çal, Çivril, Buldan, Tavas ilçelerini içine alan yöredir. Türkiye üretiminin % 9'u da burada üretilmektedir. Üçüncü üretim alanı ise yine Ege bölgesinde Kemalpaşa, Menderes, Menemen ilçelerini kapsayan alandır ve % 15'lik bir üretim vardır. Ege bölgesinin bu orta kesiminde Türkiye çekirdeksiz üzüm üretiminin % 99'u karşılanmaktadır.

Ilıman İklim Meyveleri

Elma: Ana vatanının Anadolu ve Kuzey Kafkasya olduğu düşünülen elmanın dünyada 6.500 ülkemizde ise 460 çeşidi bulmaktadır. ABD, Fransa, İtalya, Almanya, Kanada, İngiltere, Yeni Zelanda, Japonya, Güney Afrika ve İran önemli elma üretici ülkelerdir. Türkiye toplam üretimi 2 milyon 130 bin ton kadardır.

Elma yetişme koşulu itibari ile ülkemiz Doğu Anadolu bölgesinin kuzey kesimi ile

Güneydoğu Anadolu bölgesinin batı yarısı hariç hemen her bölgede az ya da çok üretimi yapılan bir meyvedir. Kıyı kesimlerinde ve bazı ovalarında elma yerine daha ekonomik ürünler tercih edildiğinden üretim önemsizdir. Elma üretiminde Akdeniz ile İç Anadolu arasındaki geçiş kuşağı ilk sırada yer almaktadır. Genel olarak Akdeniz bölgesinin kıyı şeridinin hemen gerisinde uzanan Toros dağlarının kuzey yamaçları elma üretimin en yoğun olduğu alanlara karşılık gelir. Üretimin en yoğunlaştığı yöre Orta Toroslar'ın kuzeye bakan yamaçları boyuncadır. Bu yörede üretim adeta güneybatı–kuzeydoğu doğrultusunda uzanan iç bölge ovalar zincirini takip eder. Karaman'dan Kayseri'ye doğru uzanan bölge Türkiye üretiminin % 35'ini karşılar. Üretimin yoğun olduğu ikinci yöre Batı Toroslar'ın kuzey yamaçlarına karşılık gelir. Büyük ölçüde Göller yöresine karşılık gelen bu yöre Türkiye toplam üretiminin % 27'sini karşılar. Genel olarak Orta ve Batı Toroslar'da görülen üretim toplam üretimin % 62'sine karşılık gelmektedir. Güney Marmara bölümünde; Bursa, İnegöl, Pamukova, Adapazarı ovası ve Samanlı dağlarını kuzeyindeki alanlar toplam üretimin % 4'ünü verir (şekil: 1e).

Armut: Ana yurdu Anadolu, Kafkasya ve Orta Asya olan armudun ülkemizde 600'e yakın türü bulunmaktadır. Elmaya göre soğuğa direnci daha düşüktür. Türkiye toplam üretimi 420 bin ton kadar olan armudun özellikle İç Anadolu, Ege Bölgesi ve Güney Marmara bölümünde yaygın bahçeleri kurulmuştur. Üretimin en yoğun olduğu alan Güney Marmara bölümünde bulunan ovalardır. Bursa ovasından başlayan üretim kuzeydoğuya gidildikçe nispeten seyrekleşmekte Adapazarı ovasında tekrar yoğunlaşmaktadır. İzmit körfezi çevresi yoğunluğun fazla olduğu bir diğer alan olarak belirir. Bu alan Türkiye üretiminin % 20'sini karşılar. Bu alandan Karadeniz bölgesine doğru gidildikçe üretim azalmaya başlar. Yine aynı şekilde Balıkesir ovasına doğru da üretim seyrekleşir. Üretimin yoğun olarak yapıldığı ikinci alan Göller yöresidir, burada Türkiye üretiminin % 15'i karşılanır. Bu alandan kuzeye gidildikçe Eğirdir gölünün kuzeyinde Türkiye üretiminin % 6'sı karşılanır. Kızılırmak vadisinde, Ankara civarında Türkiye üretiminin % 6'sı üretilir. Ege bölgesindeki depresyon ovalarında Türkiye üretiminin % 8'i üretilir. Üretimin geri kalan kısmı Karadeniz kıyılarında ve diğer iç bölgelerdir. Diğer meyvelerde olduğu gibi armut üretiminde de Erzurum–Kars bölümü, Tuz gölünün batısı ile Güneydoğu Anadolu bölgesinde ekonomik anlamda bir üretim yapılmamaktadır (şekil: 1f).

Ayva: Ana yurdunun Kafkasya ve İran olduğu sanılan ayvanın Türkiye ; Fransa ve İtalya'da kendiliğinden yetiştiği görülmektedir. Ayva için en uygun iklim ılıman deniz iklimidir. Türkiye toplam üretimi 85 bin ton kadar olan ayvanın fazla olduğu alanlar ülkemizin batı ve kuzey taraflarıdır. Ayva üretiminin en yoğun olduğu alan doğuda

Akçalı ve Bala dağları ile güneyde Uludağ, Çatçat dağları ve Sündiken dağları eteklerinin batısıdır Marmara denizinin doğusunda da Karadeniz'le çevrili ovalar ve vadi tabanlarıdır. Burada Sakarya ovası ve Pamukova % 12'lik üretimle ilk sırada yer alır. Bu alanlardan güneye doğru ilerledikçe Samanlı dağlarının kuzeyinde bulunan ovalık alanlarda, İzmit körfezine kadar uzanan bölümde Türkiye üretiminin % 5'i karşılanır. Daha güneyde Bursa, Yenişehir ve İnegöl ovalarında üretimin % 8'i yapılır. Sakarya nehrinin oluşturduğu vadi tabanlarında, Bilecik civarında % 6'lık bir üretim vardır. Kocaeli yarımadası ve İstanbul çevresinde Türkiye üretiminin % 2'si karşılanır. Yukarıda bahsettiğimiz bu alan içersinde Türkiye toplam üretiminin % 35'i söz konusudur. Bu yoğun alandan batıya doğru Balıkesir ovası civarında üretim azalmakta, Çanakkale çevresinde % 4'lük bir üretim göze çarpmaktadır. Bakırçay havzasında üretim azalmakta, Gediz ovası civarında ve İzmir körfezi çevresi yine üretimin yoğun olduğu alanlara karşılık gelir. Büyük Menderes, Küçük Menderes ovalarında Menteşe dağlık yöresine kadar Türkiye üretiminin % 9'u üretilir. En güneyde Akdeniz bölgesinde Korkuteli ve Elmalı polyelerinde ayva üretiminin % 10'u üretilir. Trakya'da üretimin % 4'ü karşılanır. Kızılırmak'ın geçtiği vadi tabanlarında Elmalı dağlarından başlayıp, Köroğlu dağlarına kadar uzanan vadi boyunca Türkiye üretiminin % 6'sı üretilir. Bu alanın kuzeydoğusunda Çorum, Amasya ve Zile ovalarında Türkiye üretiminin % 4'ü yapılır. Geriye kalan üretim ise Karadeniz sahilleri boyunca, İç Anadolu bölgesinin kuzey kesimi ve batısı ayrıca Güneydoğu Toroslar'da seyrek olarak karşılanır. Yine Erzurum–Kars Bölümü, Van Bölümü, Hakkari dağlık yöresi, Güneydoğu Anadolu'da üretim yok denecek kadar az, bazı yerlerde de hiç göze çarpmamaktadır. Diğer meyvelerde ilk sıraları alan Akdeniz kıyı şeridinde ayva üretimi ekonomik anlamda yapılmamaktadır.

Erik: Subtropik ile soğuk ılıman iklim kuşağı arasındaki alanlarda yetişebilen, yani farklı iklim şartlarına uyum yeteneği yüksek bir meyve türüdür. Türkiye toplam erik üretimi 200 bin tona yaklaşır. Erik üretiminin yoğunlaştığı birinci alan Güney Marmara bölümünün doğusunda bulunan ova ve vadi tabanlarıdır. Bu alanda özellikle Bursa, İnegöl ve Yenişehir ovalarının bulunduğu yerler üretimin en yoğun olduğu kesimdir. Bu alandan kuzeye gidildikçe devam eden üretim Samanlı dağlarının kuzeyinde Altınova, Gölcük civarında tekrar yoğunluk kazanmıştır. Adapazarı ovasına doğru da üretimin sürdüğünü Akçakoca–Bolu dağları civarında hafif kesintiye uğrayan üretim Batı Karadeniz bölümünde Düzce ovasından Zonguldak civarlarına doğru yer yer yapılmaktadır. Bahsedilen bu alanlarda Türkiye toplam üretiminin % 21'i elde edilir. Üretimin yoğunlaştığı ikinci alan % 17'lik oranıyla Amik ovası ile Çukurova civarıdır. Ege bölgesinde Büyük Menderes ovasında ve Gediz ovası ile Bakırçay havzasında

Türkiye üretiminin % 9'u karşılanır. Küre ve Ilgaz dağları arasında uzanan vadilerde, Kastamonu civarında Türkiye üretiminin % 3'ü, Trabzon'a kadar uzanan kıyı kuşağında üretimin % 4'ü karşılanır. Kızılırmak vadisinde, Ankara civarında % 2'si, Yeşilırmak vadisinde Amasya ovasında % 1'i karşılanır. Simav ve Uysal dağları arasında üretimin % 3'ü karşılanır. Akşehir ovasında % 3, Sincan, Şuhut, Sandıklı ovalarının bulunduğu yörede üretimin % 4'ü karşılanır. Erik üretiminin coğrafi dağılışında elma üretiminde olduğu gibi Türkiye geneline yayılmıştır. Erzurum–Kars bölümü, Hakkari bölümü, Tuz gölü batısı ve Van çevresi hariç diğer alanlara yayılmıştır. Diğer meyveler gibi belli bir üretim bölgesi seçmek mümkün olmamıştır. Farklı iklim tiplerine adaptasyon yeteneğinin yüksek olmasından kaynaklanan bir dağılış çizilmiştir.

Vişne: Kışları soğuk, yazları sıcak geçen alanlara uyum sağlamış olan vişne, kış soğuklarına karşı oldukça dayanıklıdır. Kirazdan daha geç çiçeklendiklerinden ilkbahar geç donlarından zarar görme olasılıkları düşüktür. Yıllık yağışın 400 mm. dolayında olduğu yörelerde bile sulanmadan yetiştirilebilir (AĞAOĞLU, 1987). Türkiye toplam üretimi 100 bin ton kadardır. Vişne üretiminin coğrafi dağılışına bakıldığında genel olarak kıyı bölgeleri ile Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgesinin doğu kesiminde üretime pek rastlanmamaktadır. Üretim daha çok iç bölgelerde yoğun olarak da İç Anadolu Bölgesi'nde yapılmaktadır. Yoğun olarak üretilen alanlar İç Anadolu bölgesinin batısı, İç Batı Anadolu ve Göller Yöresi'dir. Bu alan Türkiye ortalamasının % 43'üne karşılık gelir. Üretimin yoğunlaştığı ikinci alan ise Kızılırmak vadisi boyunca İdris ve Baldaç dağları arasında kalır. Bu alandaki üretim Türkiye üretiminin % 18'ine karşılık gelmektedir. Üretimin kümeleştiği bir diğer alan ise Amasya, Tokat, Zile ve Niksar ovalarının bulunduğu Orta Karadeniz bölümü ile İç Anadolu bölgesi arasındaki geçiş bölgesinde Türkiye toplam üretiminin % 6'sı üretilmektedir. İç bölgelerimizde Güneydoğu Anadolu hariç hemen her alana az veya çok dağılmıştır (şekil: 1g).

Kiraz: Vişneye göre kışları daha az soğuk yazları ise daha az sıcak ve nemli yörelere iyi uyum sağlayan kiraz, kayısı ve geç çiçek açmasına karşın ilkbahar geç donlarından sık sık zarar görmektedir. Kiraz yetiştirmede en önemli faktör sıcaklıktır. Aşırı yüksek ve düşük sıcaklıklara dayanamazlar. 600 mm. yağış alan yerlerde sulanmadan yetiştirilebilir. Diğer meyvelere göre hava değişikliğine karşı oldukça duyarlıdır. Türkiye toplam üretimi 180 bin ton kadar olan kiraz, vişne kadar soğuğa dayanıklı olmadığı için daha çok Karadeniz kıyı şeridi ile Kocaeli yarımadası ve Güney Marmara bölümü ile bazı iç bölge ova ve vadi tabanlarında üretilmektedir. Üretimin en yoğun olduğu alan Bursa ovasından Kocaeli yarımadasına doğru giden ovalık alanlara karşılık gelir. Bu alanda Türkiye üretiminin % 19'unu karşılar. Bu alanı Akhisar ovası ve

Gediz çevresi izler. Burası Türkiye üretiminin % 15'ine karşılık gelmektedir. Göller yöresi ve çevresi de Türkiye üretiminin % 15'ini üretmektedir. Yoğunlaşmanın göze çarptığı bir diğer alan ise Orta Karadeniz bölümü ile İç Anadolu'nun kuzeyinde bir geçiş sahası olan Tokat ve Amasya çevresidir. Bu yörede üretimin % 10'u karşılanmaktadır.

Şeftali: Ana vatanının Kuzey Çin olduğu sanılan şeftali, dünya meyve üretiminde elmadan sonra gelir. Başlıca üretici ülkeleri ABD, İtalya, Fransa, Çin ve Japonya'dır. Dünya şeftali üretimi 11 milyon tondur. En fazla üretim yapan ülkeler Çin 2.996.000 ton, İtalya 1.558.000 ton, ABD 1.430.000 ton, İspanya 925.000 ton, Yunanistan 588.000 tondur. Türkiye toplam üretimi ise 365 bin ton kadardır.

Şeftali bir ılıman iklim meyvesi olmasına karşın değişik iklim şartlarına uyum sağlayabilir. Kayısıya benzer şekilde erken çiçek açtığı için ilkbahar geç donlarından sık sık zarar görür. Şeftali üretiminin yoğun olduğu alanların başında Güney Marmara bölümünde bulunan ovalar ve vadi tabanları gelir. Yalova, İzmit körfezi ve çevresi, Balıkesir ovası, Çanakkale ve Ezine ovaları ile bölümün kuzeyinde bulunan Pamukova ve Adapazarı ovası gelir. Bu alanlar Türkiye toplam üretiminin % 41'ini karşılar. Üretimde ikinci yoğun bölgeyi Akdeniz kıyıları boyunca uzanan alüviyal ovalar ve vadi tabanları oluşturur. Bu alanlar Çukurova, Tarsus ve Silifke ovalarıdır. Türkiye üretiminin % 29'u bu ovalarda üretilir. Şeftali üretiminin yoğunlaştığı üçüncü alan ise Asıl Ege bölümünde oluşturan Gediz, Küçük ve Büyük Menderes depresyon ovalarıdır. Bu alanlar toplam Türkiye üretiminin % 22'sine karşılık gelir. Yoğunluk bakımından dördüncü bölgeyi ise Orta Karadeniz bölümünde Çarşamba ve Bafra ovasından başlayıp Canik dağları ile kesintiye uğrayan alandan Merzifon, Erbaa, Tokat ve Niksar ovaları boyunca uzanan alanlar karşılar. Bu alandaki üretim Türkiye toplam üretiminin % 6'sını vermektedir (şekil: 2a). Elma üretiminde olduğu gibi şeftali üretimi de Doğu Anadolu'nun kuzeydoğusunda ve Güneydoğu Toroslar yöresi hariç diğer alanlarında üretime rastlanmamaktadır. Ayrıca Güneydoğu Anadolu'nun bir bölümünde ve İç Batı Anadolu da üretim yapılmamaktadır.

Kayısı: Kışları nispeten soğuk, yazları sıcak ve kurak yerlerde yetişen kayısı meyvelerinin yüksek kaliteli olmaları için nispi nemin düşük olması gerekir. Sıcaklık değişikliklerinden zarar gören kayısı için havanın kararlı geçmesine ihtiyaç vardır. Kayısının Türkiye toplam üretimi 235 bin ton kadardır. Bu üretimde en fazla pay Malatya–Elazığ yöresine aittir. Kayısı üretiminin % 60'ı Malatya havzası, Elazığ ovaları, Elbistan ve Gürün çevrelerinden sağlanır. Ülkenin kayısı merkezi olarak da bilinen Malatya ve çevresi tek başına Türkiye üretiminin % 50'sini karşılar. Elazığ, Gürün, Elbistan gibi çevre alanlarla bu oran % 60'ı bulur. Kuzeydoğuya doğru azalan üretim

Erzincan ovasında Türkiye üretiminin % 3'üne karşılık gelir. Iğdır çevrisinde üretimin % 5'i karşılanır. Üretimin yoğunlaştığı ikinci alan Akdeniz bölgesinde Mersin ovasından başlayarak Bolkar dağlarının kuzey eteklerini takip ederek İç Anadolu'ya sarkan plato ve ovalık alanlarda karşımıza çıkar. Mersin çevresinde özellikle Mut ilçesi civarında Türkiye üretiminin % 9'u karşılanır. İç Anadolu ile Akdeniz geçiş kuşağı Türkiye toplam üretiminde % 4'lük bir paya sahiptir. Üçüncü yoğun bölgeyi Ankara civarında Kızılırmak vadisine karşılık gelen yöre oluşturur. Burada Türkiye üretiminin % 4'ü karşılanır. Kayısı üretiminin yoğunlaştığı dördüncü alan ise Ege bölgesinde yer alan Gediz ovası ile Büyük Menderes vadisinde Türkiye kayısı üretiminin % 2'si karşılanır. Kayısı üretimi Karadeniz kıyıları, Erzurum–Kars bölümü ile Hakkari bölümü hariç az veya çok diğer alanlarda da karşımıza çıkar (şekil: 2b).

Zerdali: Kayısıya benzer, meyveleri kayısıdan daha küçük ve ekşicedir. Kurak bölgelerde ve kumlu topraklarda kolaylıkla yetişir. Sıcağa kayısıdan daha dayanıklıdır. Çoğu bölgelerde kayısıya anaç olarak yetiştirilir ve aşılanmak sureti ile kayısı yetiştiriciliği yapılır. Türkiye ortalama üretimi 50 bin ton kadardır. Zerdali üretiminde ilk sırayı Erzincan ovası alır. Türkiye toplam üretiminin % 27'sini karşılar. İkinci yoğun alanı Kayseri-Nevşehir-Niğde yöresidir. Türkiye üretiminin % 20'sini karşılar. Bir diğer yoğun bölge Kızılırmak vadisi boyunca karşımıza çıkar. Bu alanda da Türkiye toplam üretiminin % 17'si karşılanır.

Badem: Sıcak ılıman iklim bitkisi olan badem, yaz devresi uzun ve sıcak geçen yerlerde yetişir. Özellikle meyvelerin olgunlaşması için yüksek yaz sıcaklıkları ister Kurağa ve soğuğa dayanıklı oluşu nedeni ile farklı iklim şartlarına uyum yeteneği oldukça yüksektir. Bu nedenle yazları serin geçen Karadeniz kıyıları ile Erzurum–Kars bölümü hariç diğer alanlarda üretim yapılmaktadır. Üretimin yoğunlaştığı alanlar ülkenin güney kuşağı ile batı kesimi ve Güneydoğu Toroslar çevresidir. Toplam Türkiye üretimi 45 bin tona yakındır. Üretimin en yoğun olduğu alan % 25'lik payı ile Akdeniz kıyı bölgesi ve iç kesimidir. Bu alan içinde üretimin en yoğunlaştığı yer % 15'lik üretim payı ile Alanya'dan Gülnar'a ve Geyik dağlarının bulunduğu Ermenek ilçesi arasında kalan üçgene aittir. Üretimin yoğunlaştığı ikinci alan ise Ege kıyıları ile iç bölgeler arasındaki geçiş kuşağında Türkiye toplam üretiminin % 24'ü karşılanır. Balıkesir ovası boyunca yapılan üretim Marmara bölgesi kıyı şeridinde de devam etmektedir. Çanakkale çevresini de içine alan bu kesimde % 10'luk üretim sağlanır. Üretimin yoğunlaştığı bir başka alan ise Güneydoğu Torosların orta kesiminin kuzey ve güneyindeki alanlar, yani Munzur dağlarının güney eteklerinden Ergani'ye kadar uzanan alan, bilhassa Elazığ çevresidir.

Burada Türkiye üretiminin % 16'sı karşılanmaktadır. Yine Güneydoğu Anadolu Bölgesinin doğu kesiminde Batman, Mardin, Siirt çevresinde Türkiye üretiminin % 4'ü karşılanır.

Antep fıstığı: Ana vatanı Anadolu olan Antep fıstığının kültüründe anaç olarak kullanılan Pistacia türlerinin sayısı onbiri bulur. Güneydoğu Anadolu bölgesinde bu türlerden Battum, Melengiç, Atlantik Sakızı ağaçlarının aşılanarak ya da tohumlarından yetiştirilen fidanlarla kültürü yapılmaktadır. Yetişme koşulları kış mevsiminde soğuğa karşı zeytinden çok daha dayanıklıdır. Meyvelerin olgunlaşma döneminde sıcaklığın yüksek olması gerekir. Buna karşılık çiçeklenme ve döllenme zamanında fıstık iklim şartlarına karşı çok hassaslaşır (KALELİOĞLU, 1987).

Türkiye toplam üretimi 50 bin tona yaklaşan Antep fıstığı üretiminin en çok görüldüğü alanlar, Güneydoğu Anadolu bölgesinde Urfa, Gaziantep, Kilis ve Siirt civarlarıdır. Antep fıstığı üretiminin dağılışında birinci bölgeyi dış cephesini batıdan doğuya doğru Amanos, Ahır, Engizek ve Karacadağ'ın çevrelediği ovalık alanlar ve plato sahasıdır. Bu alan Türkiye üretiminin % 88'ini karşılamaktadır. Burada Urfa platosu, Harran ve Suruç ovaları üretimin tek başına % 50'sini, Gaziantep platosu % 26'sını, Adıyaman % 7'sini ve Maraş çevresi de üretimin % 7'sini karşılar. Bu alandan doğuya doğru gidildikçe üretimde ciddi bir şekilde azalma göze çarpmaktadır. Mardin eşiğinde üretim ancak % 1'e karşılık gelmekte, Siirt'e doğru gidildikçe % 4'lük üretim göze çarpmaktadır. Diyarbakır'da üretimin % 2'si karşılanmaktadır. Bu değerler gösteriyor ki Güneydoğu Anadolu bölgesinde Antep fıstığı Türkiye üretiminin % 92'sini karşılar. Geri kalan üretim ise kıyı bölgelerimizde Balıkesir, Muğla, İzmir, Manisa ve Aydın'da % 1'lik değerlerle karşılanmaktadır.

Dut: Orta iklim bölgelerinde meyvesi ve yaprakları için yetiştirilen dutun yapraklarından ipek böcekçiliğinde faydalanılır. Türkiye toplam üretimi 75 bin tonu geçen dut meyvesi üretiminde yoğun olarak karşımıza çıkan ilk bölge Yukarı Fırat'dır. Bu alan Türkiye toplam üretiminin % 31'ini karşılar. Bu yoğun alanın kuzeydoğusunda Erzurum–Kars Bölümünün kuzeyinde Karasu–Iğdır oluğundan Artvin'e doğru uzanan oluklarda Türkiye toplam üretiminin % 10'u üretilmektedir. Üretimin göze çarptığı bir diğer alan Adapazarı ovasından en doğuda Artvin'e kadar kesintisiz bir şekilde devam eden Karadeniz kıyı şeridir. Bu alanda Türkiye üretiminin % 20'sini karşılamaktadır. İç Anadolu bölgesinde Yukarı Kızılırmak Bölümünde Sündiken dağları ile Kapıorman dağları arasında uzanan Nallıhan, Beypazarı, Güdül civarında Türkiye üretiminin % 8'i karşılanır (şekil: 2c).

Muşmula: Ilık ve soğuk yerlerde yabani halde bulunur ve ormanların içerisinde yayılmak suretiyle büyür. Türkiye toplam üretimi 5.750 ton'dur. Yurdumuzda belirgin

olarak yoğunlaştığı bir alan pek göze çarpmamakta ve grup grup dağılımlar söz konusudur. En yoğun olduğu alan İnegöl ve Yenişehir ovalarında İzmit körfezine doğru sokulan alandır. Uludağ eteklerinden Samanlı dağlarının güney eteklerine doğru kuzey–batı doğrultusunda bir yayılış göstermektedir. Bursa ovası ve çevresi Türkiye üretiminin % 17'sini karşılamaktadır. İç batı bölümünde Sincan ve Şuhut ovalarında Türkiye üretiminin % 7'si karşılanır. Balıkesir ovasında % 6, Çanakkale çevresinde % 5, Bilecik civarında % 2'si karşılanır. Kocaeli yarımadasında İstanbul–Beykoz civarında % 1 ile Marmara bölgesinin güney bölümü Türkiye üretiminin % 26'sını vermektedir. Göller yöresinde Türkiye üretiminin % 10'u, Batı Karadeniz'den Sinop'a kadar olan alanda Türkiye üretiminin % 14'ü karşılanır. Ege bölgesinin iç kesimlerinde Simav ovasında % 3, Akhisar ovasında % 4, Uşak'ta %'1, Büyük Menderes ovasında, Aydın dağları civarında % 4'ü üretilmektedir. Bu alanlar Türkiye üretiminin % 12'sini karşılar.

İğde: Ilık iklimli yerlerde yetişen bir ağaç olan iğdenin Türkiye toplam üretimi 6.000 ton kadardır. İğde meyvesinin genel olarak kıyılardan uzaklaştığını ve ülkenin orta kesimine yayıldığı görülmektedir. İç kesimlerdeki vadi tabanları bu üretimin yoğun olarak yapıldığı alanlara karşılık gelir. Üretimin en fazla yapıldığı alan % 18'lik üretim ile Ankara civarında Mürted ovası ve Kızılırmak vadisi boyunca kuzeyine doğru uzanan alanlarda karşımıza çıkar. İkinci yoğun alan Akşehir gölünün doğusunda uzanan Erenler dağı yamaçlarıdır. Bu alanda Türkiye üretiminin % 10'u elde edilmektedir. Bu alandan sonra Göller yöresindeki Acıpayam ve Tefenni ovaları boyunca Türkiye üretiminin % 10'u üretilir. Kuzeye doğru gidildikçe Simav depresyonunda % 10'luk bir üretim vardır. Yine İç Anadolu bölgesinde Tuz gölü doğusunda uzanan vadi tabanlarında Türkiye üretiminin % 11'ini karşılar. İğde üretiminin geri kalanı Ege bölgesinin kıyı ve iç kesimleri, İç Anadolu ile Doğu Anadolu bölgesinde karşılanmaktadır.

Ceviz: Farklı iklim şartlarına uyum yeteneği yüksek olmakla birlikte ılıman iklim kuşağının, karasal iklime sahip olan kesimlerinde daha çok serin ve nemli yerlerde yetiştirilmektedir. Erzurum–Kars bölümünün kuzey doğusu ve Tuz gölünün batısında bulunan alanlar hariç hemen her yerde yetişmektedir. Türkiye toplam üretimi 120 bin tona yaklaşır. Üretimin yoğun olduğu alanlar Batı Karadeniz bölümü ile Orta Karadeniz bölümüne karşılık gelmektedir. En batıda Bolu'dan başlamak üzere Karabük, Zonguldak civarında ve Kastamonu ile Sinop'u içine alan alanda Türkiye üretiminin % 15'i üretilmektedir. İkinci yoğun alan Güney Marmara bölümünde Bursa ovasından başlayarak Bilecik çevresini de içine alarak Adapazarı ovası ve İzmit körfezi çevresinden Düzce ovasına kadar yoğun şekilde devam eder. Bu alanda Türkiye üretiminin % 10'u üretilir. Ege bölgesinde Gediz ovası, Büyük ve Küçük Menderes vadilerine karşılık gelen

alanda Türkiye üretiminin % 10'u karşılanmaktadır. Erzurum–Kars bölümü ile Artvin civarında Türkiye üretiminin % 7'si karşılanır. Doğu Anadolu bölgesinde Güneydoğu Toroslar'ın kuzeyinde uzanan ovalık alanlarda Türkiye üretiminin % 12'si karşılanır. Amasya ve Tokat ovalarında Karadeniz bölgesine giden alanlarda Türkiye üretiminin % 10' u karşılanır. Geri kalan üretim ise iç bölgelere dağılmıştır (şekil: 2d).

Fındık: Kışları ılık, yazları orta derecede sıcak ve nemli Karadeniz ikliminin bitkisi olan fındık, Doğu Karadeniz sahillerinde kıyıdan itibaren 500-600 m. yükseltiye kadar çıkmaktadır. Dünya toplam fındık üretiminin (610.000 ton) % 70'i Türkiye'de (430.000 ton) üretilir. Bundan sonra sırası ile İtalya 94.000 ton, ABD 43.000 ton, İspanya 20.000 ton, Çin 10.000 ton, İran 10.000 ton'dur (FAO,2000).

Önceleri Giresun yöresinde başlayan fındık yetiştiriciliği gerek fındığın çok değerli bir çerez olması ve gerekse tarımındaki bazı avantajları nedeni ile önce yakın çevresindeki Trabzon ve Ordu, zamanla da Samsun ve Rize yörelerine yayılmıştır. Daha sonra da Karadeniz'de arazi yetersizliği nedeni ile geçimini başka yörelerde arayan halkın özellikle Bolu ve Sakarya'nın ormanla kaplı ve nüfus yoğunluğu az olan kesimlere göçleri sırasında bu alanlarda üretimine başlanmıştır. Türkiye fındık üretiminde başta Ordu ili olmak üzere Trabzon–Giresun ve Ordu yöresi en önemli merkezler durumundadır. Bu illerimizin üçü birden Türkiye fındık üretiminin % 59'unu karşılamaktadır. Karadeniz Bölgesinin Orta ve Batı Karadeniz bölümlerinde bahçeler monokültür olma özelliğini yitirir. Orta Karadeniz bölümünde Samsun ili % 9'luk bir paya sahiptir. Bu alanda özellikle Çarşamba ovasında üretim yoğunlaşmıştır. Üretimin Doğu Karadeniz'den sonra yoğunlaştığı ikinci yöre Düzce ve Sakarya ovalarını içine alan kesimidir. Bu alandan batıya gidildikçe Güney Marmara'da İzmit çevresinden Samanlı dağlarına doğru üretim gittikçe azalmaya başlar. Zonguldak'tan başlayarak Sakarya ve Bolu illerini içine alan kesimde Türkiye üretiminin % 27'si üretilmektedir. Bu alanda özellikle Akçakoca ve Düzce çevresi yoğun fındık bahçeleri durumuna gelmiştir. Yine Doğu Karadeniz kıyılarında en doğuda Artvin ilinden Hopa, Kemalpaşa, Sarp gibi kıyı ilçeleri Türkiye üretiminin % 3'ünü karşılamaktadır. Rize üretimde % 1'lik bir paya sahiptir. İstanbul ve Kocaeli çevrelerinde fındık üretimine rastlanmamaktadır (şekil: 2g).

Kestane: Kayıngillerden bir orman ağacı olan kestane Güney Avrupa kökenli olup daha çok İtalya'da Alplerin eteğinde yetiştirilir. Bundan başka Fransa, İspanya, Yugoslavya, Türkiye ve Yunanistan'da üretimi yapılmaktadır. Ülkemizin Karadeniz, Marmara ve Ege sahil kesimlerindeki orman alanlarında değişik orman ağaçları ile birlikte kendiliğinden yetişmektedir. Doğal bir orman ağacı olarak yetişir. Doğal yayılış alanı içinde kış soğuklarından genellikle etkilenmemektedir. İlkbahar ve sonbahar

donlarına karşı duyarlıdır. Yıllık yağış tutarı 600–1600 mm arasındadır (AĞAOĞLU, 1987).

Türkiye toplam üretimi 80 bin tona yaklaşan kestane üretiminin en yoğun olduğu alan güneyde Menteşe dağları ile kuzeyde Aydın dağları arasında kalan alanlardır. Bu alanda Büyük Menderes ve Küçük Menderes ovaları ve Bozdağlar, Aydın dağları ve Menteşe dağları yamaçlarında üretimi yapılmaktadır. Bu alanda Türkiye toplam üretiminin % 48'i karşılanmaktadır. Nazilli çevresinde Türkiye üretiminin % 30'u karşılanır, İzmir civarında bu oran % 7'dir. Bu alandan sonra Küre dağları ve Karadeniz kıyı kuşağında bulunan alanda Sinop'a kadar üretimin % 14'ü karşılanır. Balıkesir ovası ve çevresinde üretimin % 6'sı, Simav dağları eteklerinde % 6'sı karşılanır. Kestanesiyle ünlü Bursa çevresinde üretimin ancak % 3'ü karşılanır. Geriye kalan % 23'lük üretim ise Marmara bölgesi ve Doğu Karadeniz boyunca karşılanmaktadır (şekil: 2e).

Kızılcık: Kızılcık orman alt florasında tıpkı kestane gibi yetişen bir ağaççıktır. Genellikle Karadeniz bölgesinin batı ve orta kesiminde meşe, karaçam ve kızılçam ormanlarının alt florasında 800–850 m yükseltilere kadar olan ormanların içinde yetişir. Türkiye toplam üretimi 15 bin tona yaklaşan kızılcığın en yoğun olduğu alan % 20'lik payla Bolu dağlarından başlayıp Karabük'e kadar uzanan ormanlık sahadır. Bu alandan doğuya doğru üretim seyrekleşmektedir. Karabük'den Samsun'a uzanan alan Türkiye toplam üretiminin % 50'sini karşılamaktadır. % 20'lik payla Doğu Karadeniz illeri bu alanı takip eder (şekil: 2f).

Ahududu: Ormanlarda, ağaçlık yerlerde, özellikle hafif gölgelik nemli topraklarda yabani olarak yetişir. Ahududu kışları ılık, yazları ise güneşli ancak serin geçen yerleri tercih ederler. Türkiye toplam üretimi 2.300 ton kadardır. Ahududu üretiminin % 91'ini Bursa ve İnegöl çevresi karşılar. Geri kalan üretimin % 6'sı Bilecik Gölpazarı ilçesinden % 2'sini Beykoz'dan ve % 1'i de Ödemiş ilçesinden karşılanmaktadır. Diğer alanlarda ekonomik anlamda bir üretimi yapılmamaktadır.

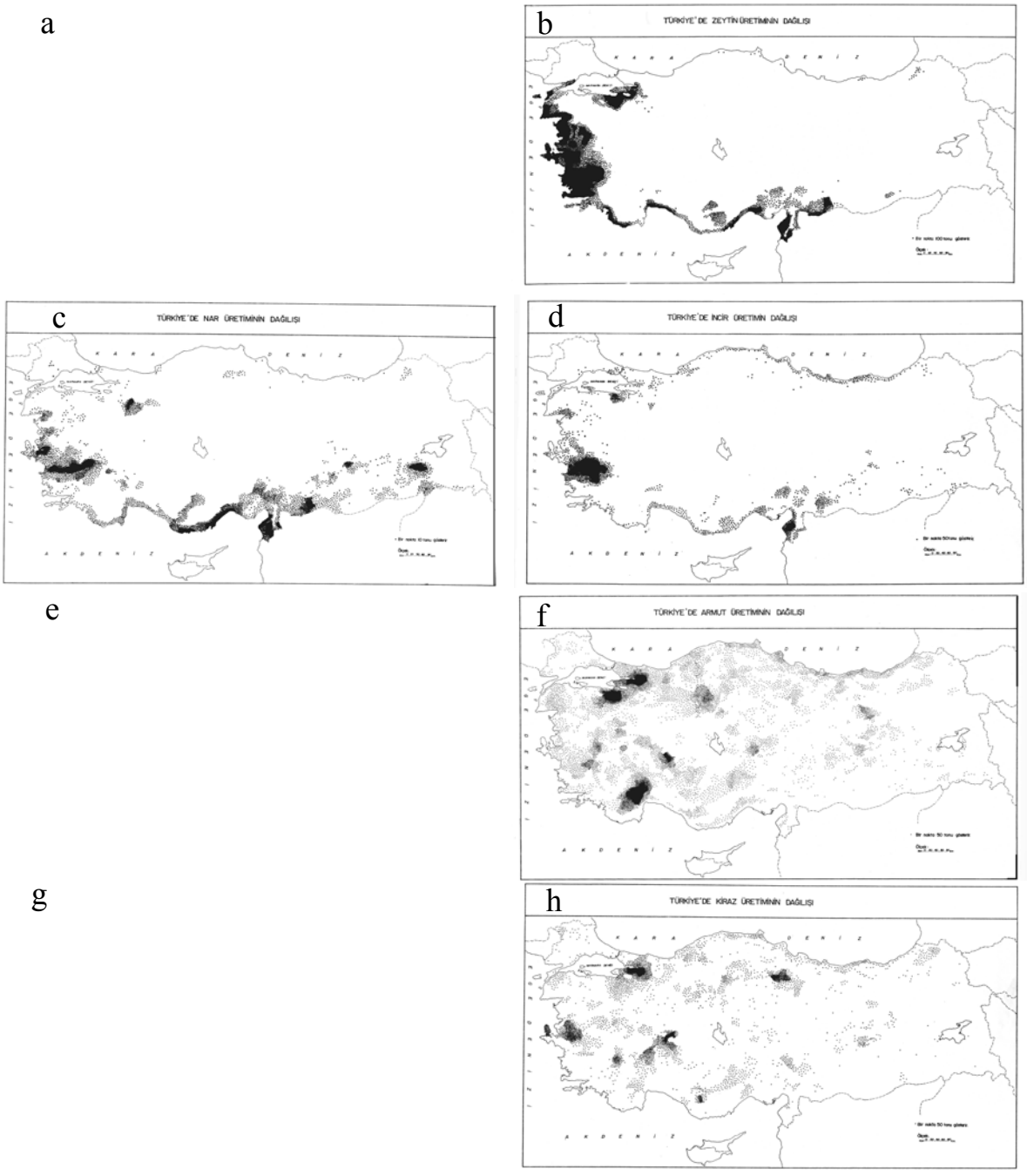

Şekil 1: Bazı meyvelerin dağılış haritaları

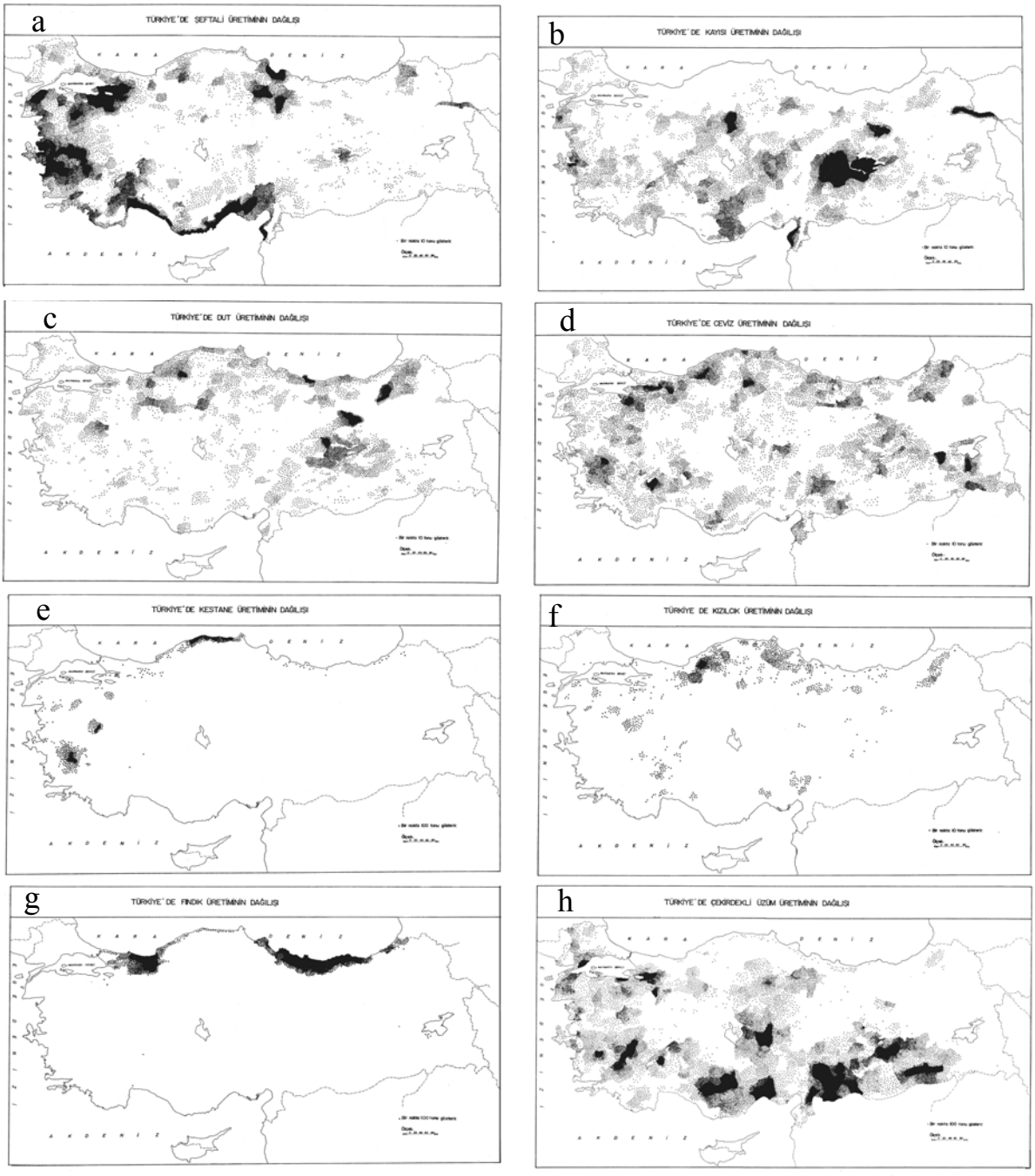

Şekil 2: Bazı meyvelerin dağılış haritaları

Bağcılık

Asmanın ve bağcılık kültürünün ana vatanı olan Türkiye, doğal olarak bağcılık için elverişli iklim koşullarına sahiptir ve dünya bağcılığı içerisinde önemli bir yere sahiptir. Ülkemiz sırasıyla İspanya, Fransa, İtalya ve Rusya'nın ardından beşinci sırada gelmektedir. 1200'ü aşkın sofralık, kurutmalık, şaraplık ve şıralık üzüm çeşitlerinin yetiştirildiği ülkemizde bağcılık ülkemizin tarımsal yapısı içerisinde önemli bir yer tutmakta ve ülke ekonomisine çok önemli katkılar sağlamaktadır. Doğu Anadolu'nun yüksek kesimleri ile yıllık toplam yağışın 1000 mm'nin üzerinde olduğu Doğu Karadeniz sahil şeridi dışında kalan bütün bölgelerimizde, ekonomik anlamda bağcılık yapılabilmektedir. Ülkemiz çekirdekli ve çekirdeksiz kuru üzüm toplamı ile dünyada ilk sıradadır. Çekirdeksiz kuru üzüm üretimi Ege bölgesinde, çekirdekli kuru üzüm üretimi ise daha çok Güneydoğu ve İç Anadolu bölgelerinde yoğunluk kazanmıştır (ÇELİK, GÖKÇAY, BARIŞ, 1990).

Türkiye toplam üretimi 2 milyon 300 bin ton kadar olan çekirdekli üzümün dağılışını incelediğimizde Karadeniz kıyı kuşağı ve Doğu Anadolu'nun Erzurum–Kars, Van ve Hakkari bölümleri ile İç Batı Anadolu ve Sivas çevrelerinde üretimine pek rastlanılmamaktadır. Üretimin yoğun bir şekilde ilk gözümüze çarpan alanı Çukurova'nın batı bölümünden başlayarak Mersin ovası ve çevresinde yoğunlaşan üretim Akçalı dağlarının kuzey yamaçlarını da içlerine alarak Karaman çevresinde geniş ölçüde görülmektedir. Orta Toroslar'ın kuzey yamaçlarındaki üretim Konya ovasının güneyi boyunca da devam etmektedir. Bu alan İç Anadolu bölgesinin kuzeyine doğru Orta Karadeniz dağlarına kadar bir hat şeklinde uzanmaktadır. Bu alan Türkiye üretiminin % 20'sine karşılık gelir. Bu alandan kuzeye gidildikçe Aksaray'dan başlayan üretim, Nevşehir ve Kırşehir ile Tuz gölünün doğusundaki Kayseri ve Seyfe ovası civarında yayılış gösteren bu alan Türkiye üretiminin % 11'i karşılanmaktadır.

Üretimin yoğunlaştığı bir diğer alan Amik ovasının kuzeyinde başlayarak Güneydoğu Anadolu bölgesinin batı kısmını içine alan ovalık ve plato alanlarından oluşur. Bu alan Türkiye üretiminin % 16'sını karşılamaktadır. Gaziantep platosu ve Kilis civarı da üretimin yoğun olduğu alanları oluşturur. Daha doğuda Güneydoğu Toroslar'ın güney eteklerinde Diyarbakır havzası ve Mardin eşiğini kapsayan alanda Türkiye toplam üretiminin % 12'si elde edilmektedir. Ege bölgesinde Denizli civarında yoğunlaşan üretim kıyıya doğru depresyon ovalarında yer yer yapılmaktadır. Bu bölümde çekirdeksiz üzüm kadar ticari değeri yüksek olmayan bu tür Türkiye üretiminin ancak % 9'unu karşılar. Güney Marmara bölümünde Bursa ovası, Adapazarı ovası ve İzmit körfezi çevresinde Türkiye üretiminin % 10'u karşılanır. Türkiye'nin şaraplık üzüm üretimi ile

önem kazanmış olan Trakya bölümü de Türkiye üretiminin % 3'ü karşılanır (şekil: 2h).

TÜRKİYENİN MEYVE ÜRETİM YÖRELERİ

Birinci bölümde kısaca açıklamaya çalıştığımız 36 ayrı meyvenin dağılış haritaları (şekil:1 ve 2) üst üste çakıştırılarak üretimin yoğunluk derecesine göre sınırlandırılmış ve bu değerlendirme sonucunda belirlenen 30 ayrı meyve üretim yöresi ortak özellikleri dikkate alınarak gruplandırılmıştır. Bu gruplandırmada Akdeniz, Karadeniz ve İç bölgeler olmak üzere 3 ana grup kendi içinde kıyı ve geçiş bölgeleri ile iç ve doğu bölgeleri olmak üzere 6 bölgeye ayrılmıştır. Belirlenmiş olan yöreler bu çerçeve içerisinde ele alınacaktır.

KIYI BÖLGELERİ *

1. Akdeniz Kıyıları

11. Akdeniz Kıyı Şeridi: Akdeniz kıyıları Akdeniz iklimi etkisi altında oluşan bir meyve üretim yöresidir. Yöre, doğuda Amanos dağları ile İskenderun körfezi arasında kalan kıyı ovalarından başlayıp, batıya doğru Çukurova, Mersin, Silifke ve Antalya ovalarını içine alarak Beydağları doğusuna kadar uzanır. Bölgenin doğusundaki Çukurova dışında tarıma elverişli düzlükler çok azdır. Meyvecilik çoğunluğu akarsularca oluşturulmuş bu küçük alüvyal ovalarda ve yer yer vadi tabanlarında yoğunluk kazanmıştır. Kıyıda yer alan bu tarım alanlarında iklimin yeterince sıcak ve sulamanın kolay olması özellikle tropikal ve subtropikal ürünlerin yoğun bir şekilde yetiştirilmesini sağlamıştır. En belirgin özelliği çeşitlilik olan bu yörede meyvecilik özel bir öneme sahiptir. Türkiye muz üretiminin tamamı Gazipaşa-Anamur arasından karşılanır. Subtropikal ürünlerin büyük bir kısmı bu yörede üretilir. Altıntop, turunç, avokado yenidünya üretiminin tamamı, portakal üretiminin % 92'si, limon ve keçiboynuzu üretiminin % 95'i, mandalina üretiminin % 62'si, Trabzon hurması üretiminin % 70'i, incir üretiminin % 10'u, zeytin üretiminin % 12'si bu yöreden karşılanır.

12. Menteşe Kıyıları: Akdeniz kıyı şeridi meyve üretim yöresinin sona erdiği Kaş dolaylarından başlayıp, kuzeybatıya doğru Akdağları dışarıda bırakacak şekilde iç bükey bir yay çizer. Buradan aynı doğrultuda Menteşe dağlarının batı kesimlerine ulaşan sınır yöreyi Ege kıyılarına bağlar. Yörenin en önemli tarım alanlarını Eşen ovası, Dalaman çayı vadisi ile Ortaca, Ula ve Marmaris üçgeninde yer alan kıyı ovaları ve Reşadiye yarımadası ile Bozburun yarımadasının bulunduğu kıyı kuşağını oluşturur. Bu meyve üretim yöresinde de

* Yörelere verilen numaralar şekil 3'deki haritaya göre düzenlenmiştir.

Akdeniz iklimi özelliği kendini hissettirir. Bu yörede turunç, keçiboynuzu ve mandalina üretiminin % 2'si, zeytin üretiminin % 8'i, badem üretiminin % 10'u karşılanır.

13. Ege Kıyıları: Güneyde Menteşe kıyı yöresinden kuzeye doğru Büyük Menderes çöküntü hendeğinden Edremit körfezine kadar olan ve Kaz dağlarının güney etekleri ile sınırlanan, tümüyle Ege kıyılarını kapsayan bir meyve üretim yöresidir. Bu yöre içerisinde Edremit ovası ile Bakırçay-Kumçay, Gediz, Küçük ve Büyük Menderes ovaları en önemli meyve üretim alanlarını oluşturur. Bu depresyonlar Ege denizi kıyılarına dik uzandıkları için Akdeniz iklimi etkisi iç kısımlara kadar sokulabilir. Çekirdeksiz üzüm üretiminin % 99'u bu yöreden (Ege bölgesi kıyılarında Manisa–Aydın illerinde) karşılanır. Türkiye incir üretiminin % 80'ni Büyük ve Küçük Menderes ovaları karşılar. Zeytin üretiminin % 50'sini, muşmula üretiminin % 30'unu, mandalina üretiminin % 27'sini, nar üretiminin % 20'sini, şeftali üretiminin % 16'sını ve portakal üretiminin % 2'sini bu yöre karşılar.

2. Karadeniz Kıyıları

21. Rize-Trabzon Yöresi: Batıda Ordu yakınlarında Perşembe yarımadası civarında Gürcistan sınırına kadar uzanana kıyı kuşağını kapsar. Karadeniz dağlarının kıyıdan hemen sonra birden bire yükselmesi nedeniyle, kıyıda çok dar bir tarım kuşağı oluşabilmiştir. Kuzeydoğudan gelen soğuk hava kütlelerini Kafkas dağlarının engellemesi bu yörede daha ılıman şartların belirmesine neden olmuştur. Ayrıca yaz kuraklığının görülmediği bir yöredir. Bu yörede Türkiye kivi üretiminin % 44'ü, Trabzon hurması üretiminin % 20'si, fındık üretiminin % 10'u mandalina üretiminin % 5'i, portakal üretiminin % 4'ü, kızılcık üretiminin % 5'i üretilmektedir.

22. Giresun-Ordu Yöresi: Bu yörenin kıyıda kalan kesimleri Terme-Fatsa arasına karşılık gelir. Yörenin iç kesimlere doğru olan uzantıları ise Giresun dağlarında iyice daralarak Trabzon-Rize meyve üretim yöresine yamanmaktadır. Bu yöreyi gerçek anlamda tanımlayan ürün fındıktır. Kıyıdan itibaren 600-700 m. ye kadar çıkabilen fındık Giresun ve Doğu Karadeniz dağları ile kıyı arasında kalan kuşakta yetiştirilir. Türkiye fındık üretiminin % 60'ını bu yöre karşılar.

23. Samsun-Sinop Yöresi: Kocaeli-Sinop meyve üretim yöresinin sona erdiği Erfelek-Boyabat hattından Canik dağlarını izleyerek Erbaa ovasının kuzeyine ulaşan yöre, oradan kuzeye doğru yönelerek Samsun yakınlarındaki Terme civarında sona erer. Bu yörenin en önemli tarım alanları Bafra ve Çarşamba ovalarıdır. Bu alandan Türkiye fındık üretiminin % 5'i karşılanmaktadır. Ayrıca kivi, kızılcık, ceviz gibi ürünler de yetişmektedir.

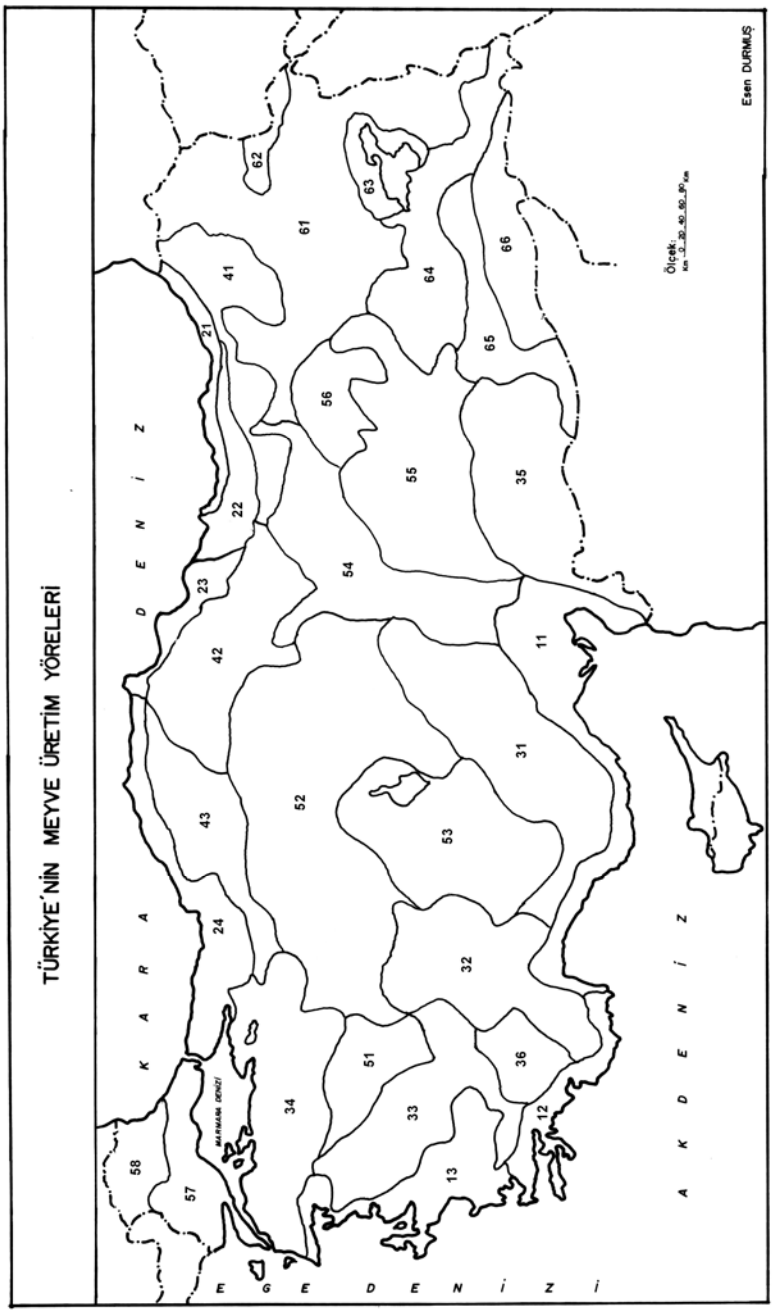

Şekil 3: Türkiye'nin Meyve Üretim Yöreleri

24. Kocaeli-Sinop Yöresi: Yöre batıda Kocaeli yarımadasından başlayarak Sinop'a kadar uzanır. İzmit körfezi çevresinden Adapazarı ve Düzce ovalarını içine alarak Ilgaz dağlarının kuzeybatısından Küre dağları doğrultusunda ilerler ve Erfelek dolaylarında sona erer. Bu yörenin önemli tarım alanları Kocaeli yarımadası, Adapazarı ve Düzce ovaları, Bartın kıyı ovası ve dar bir şerit halinde Sinop'a kadar uzanan kıyı kesimleridir. Türkiye fındık üretiminin % 25'i, kızılcık üretiminin % 31'i, kestane üretiminin % 20'si, ayva üretiminin % 16'sı, ceviz üretiminin de % 10'u bu meyve üretim yöresinden karşılanır.

GEÇİŞ BÖLGELERİ

3. Akdeniz Geçiş Kuşağı

31.Kayseri-Niğde Yöresi: Bu meyve üretim yöresi Orta Toroslar'ın kuzeydoğusunda uzanan Erciyes ve Hasan dağı volkanik kütleleri arasında kalan İç Anadolu bölgesinin güneydoğusuna karşılık gelir. Volkanik topraklar uygun tarımsal şartların oluşmasını sağlamıştır. Bu yörede tarımsal alan oranı İç Anadolu bölgesinin diğer kesimlerine oranla daha fazladır. Dağların alçak yamaçları, vadiler ve ovaların çoğu meyve bahçeleri ve üzüm bağlarıyla kaplıdır. Toroslar'ın içinden geçen Göksu ırmağı vadisi ile İç Anadolu'ya sokulan bu yöre Karaman'dan başlayıp Erciyes dağına kadar uzanır. Oldukça zengin bir çeşitliliğe sahip olan bu yörede Türkiye elma üretiminin % 35'i, vişne üretiminin % 23'ü, zerdali üretiminin % 21'i, kayısı üretiminin % 15'i, şeftali, iğde ve üzüm üretiminin % 11'i armut ve muşmula ve dut üretiminin % 10'u, badem üretiminin % 4'ü, erik üretiminin % 2'i, bu yörede karşılanır. Ayrıca diğer ılıman iklim meyvelerinin de yetişme bölgesidir.

32. Göller Yöresi: İç Anadolu bölgesinin batı kesiminde yer alan yöre, doğusunda platolar arasındaki dağ sıraları ve Ege bölümünün derin yamaçları vardır. Karstik bir alana karşılık gelmesinden dolayı kurak bir alandır. Akdeniz kıyı kuşağı gerisinde uzanan Batı Toroslar'ın İç Anadolu'ya geçiş bölgesini oluşturur. Kıyıdan itibaren Elmalı ve Bey dağları kuzeyinde uzanan, Elmalı ve Korkuteli polyelerini içine alan, kuzeye doğru da Bozova, Acıpayam, Teffeni ve Çivril ovaları bulunur. Yöre Emir dağlarının güneyine kadar uzanır. Bu meyve üretim yöresinde Türkiye elma üretiminin % 27'si, vişne üretiminin % 23'ü, ayva üretiminin % 10'u, üzüm, armut ve badem üretiminin % 5'i üretilmektedir.

33. İç Ege: Ege kıyılarındaki graben ovalarının İç Anadolu'ya doğru uzanan 900-1300 m. yükseltiye sahip platolar arasına sokulmuş kısmını kapsar. Bu bölüm iklim ve dolayısıyla doğal bitki örtüsü itibariyle İç Anadolu'dan başka Marmara yoluyla,

Karadeniz, Ege yoluyla da Akdeniz ikliminin sokulma imkanı bulduğu bir geçiş sahasıdır. Bu yörenin başlıca tarım alanları Akhisar ovası, Selendi, Demirci, Simav depresyonu, Gördes ovası, Büyük ve Küçük Menderes ile Gediz depresyonlarının doğu kısımlarıdır. Yöre kıyıdan farklı olarak daha çok ılıman iklim meyvelerinin yetişme imkanı bulduğu bir alandır. Ege kıyılarında yetişen ürünler azda olsa bu alanda da görülür. Bunlardan başka şeftali, badem, ceviz, muşmula, kaysı, elma, ayva, Antep fıstığı gibi meyvelerin de yetişme yöresidir.

34. Güney Marmara: Bu yöre Karadeniz ve Ege bölgeleri arasında uzanır. Marmara denizinin güneyini çevreleyen yörede yer alan önemli tarım alanları İznik, Ulubat, Manyas gölleri çevresindeki Bursa, Yenişehir, İnegöl, Balıkesir ovaları ile Sakarya, Susurluk, Nilüfer gibi akarsuların vadileri boyunca uzanan alüvyal düzlüklerdir. Bu yörenin büyük bir kısmında Akdeniz iklimi özellikleri görüldüğü için kuzey rüzgarlarından korunan sahalarda zeytinlikler, bağlar ve meyve bahçeleri görülür. Yörede muz ve turunçgiller hariç diğer bütün meyveler yetişebilmektedir. Ahududu üretiminin tamamı, kivi üretiminin % 44'ü, şeftali üretiminin % 41'i, ayva üretiminin % 35'i, zeytin üretiminin % 33'ü, muşmula üretiminin % 26'sı, erik üretiminin % 21'i, armut ve kestane üretiminin % 20'si, kiraz üretiminin % 19'u, çekirdekli üzüm, badem ve ceviz üretiminin % 20'ii, Trabzon hurması ve elma üretiminin % 5'i, bu yörede üretilmektedir.

35. Gaziantep-Şanlıurfa Yöresi: Doğusunda Amanos dağları, kuzeyinde Güneydoğu Toroslar ile güneyinde Suriye sınırı arasında uzanan bir yöredir. Maraş ovaları, Gaziantep, Şanlıurfa, Adıyaman platoları tarım yapılan alanlara karşılık gelir. Bu ova ve platolar Akdeniz bölgesi ile Güneydoğu Anadolu bölgesi arasındaki geçiş kuşağını oluşturur. Akdeniz ikliminin özeliklerinin hissedildiği yöre meyvecilik açısından yoğun bir alan karşılık gelir. Bu yöreyi tanımlayan ürün antep fıstığıdır. Meyveliklerin önemli bir kısmı Antep fıstığı plantasyonları ile örtülüdür. Türkiye Antep fıstığı üretiminin % 88'i, bu yöreden karşılanır. Üretimin en yoğun olduğu alan Şanlıurfa platosudur. Bu alan toplam üretimin % 50'sini karşılar. Gaziantep'in üretimdeki payı % 26'dır. Adıyaman çevresinde Besni ve Gölbaşı'nda % 7'i, Kahramanmaraş'ta % 5'lik bir üretim vardır. Antep fıstığından sonra yörede üzüm üretimi önem kazanır. Türkiye üretiminin % 16'sını karşılar. Üzüm üretiminin en yoğun olduğu alan Gaziantep platosu, Nizip ve Kilis çevresidir. Ayrıca Türkiye zeytin üretiminin % 5'i Nizip ve Kilis çevresinden karşılanır, nar üretiminin % 8'i, Trabzon hurması üretiminin % 5'i ile ceviz, badem, dut, elma yörede görülen diğer meyvelerdir.

36. İç Menteşe Yöresi: Yöre batıda Menteşe dağları, doğuda Gölgeli dağları tarafından sınırlandırılmıştır. Kuzeyinde Büyük Menderes vadisine, güneyinde ise

Menteşe kıyı yöresine birleşir. Tamamıyla dağlık bir kütle olduğundan sadece soğuğa dayanıklı meyveler yamaçlarda yetişmektedir. Bu yörede önemsiz de olsa ceviz, kiraz, badem gibi meyveler üretilir.

4. Karadeniz Geçiş Kuşağı

41. Çoruh-Yukarı Kelkit Oluğu: Doğuda Gürcistan sınırından başlayıp Yanlızçam dağları batısında bir kavis çizerek Oltu, Tortum, Uzundere, Narman civarını içerisine alır ve batıya doğru Mescit dağlarını izleyerek tümüyle Çoruh vadisini ve daha batıda Otlukbeli dağlarını izleyerek Kelkit ırmağının yukarı kesimlerini içine alarak Doğanşar civarında sona erer. Yörenin en önemli tarım alanları Kelkit ve Çoruh ırmağı boyunca uzanan alüvyal düzlüklerdir. Gümüşhane çevresi, Gölova, Yusufeli meyve üretim merkezlerini oluşturur. Yörede Gümüşhane çevresi elma, armut, zerdali ve vişne üretimi ile önemlidir. Yağışların daha azaldığı ve Akdeniz iklimine benzer bir lokal klima alanı halindeki Yusufeli ve Artvin'e doğru zeytinlikler belirir. Yörede kiraz, dut, ceviz üretiminin % 10'u, şeftali ve muşmula üretiminin % 5'i, ayva üretiminin % 4'ü üretilmektedir.

42. Amasya-Tokat Yöresi: Karadeniz'den İç Anadolu'ya geçişi sağlayan yöre, Canik dağlarının güneyindeki Boyabat ile Erbaa arasındaki Yeşilırmak vadisi boyunca uzanan alüvyal ovaları içine alır, güneybatıya doğru Deveci dağlarına kadar uzanır. Buradan kuzeybatıya doğru yönelerek Köse dağının kuzeyinden Ilgaz dağlarına kadar uzanır. Yörenin önemli tarım alanları Yeşilırmak vadisi boyunca uzanan Tokat, Turhal, Erbaa, Niksar, Taşova çevresi ile Havza-Boyabat arasındaki kesim ile daha güneyde Amasya ve Çorum ovaları yörenin meyvecilik yapılan önemli alanlarıdır. Bu alanda şeftali üretiminin % 5'i, kızılcık üretiminin % 4'ü, dut, kiraz ve elma üretiminin % 6'sı üretilmektedir.

43. Bolu-Kastamonu Yöresi: Küre, Ilgaz ve güneyde Köroğlu dağları arasında uzanan akarsu vadilerine doğru bir yayılış gösteren yöre, Gökırmak boyunca Taşköprü, Boyabat, Devrez çayı boyunca Tosya, Filyos çayı boyunca da Karabük, Çaycuma ve Hisarönü arasında uzanan düzlükler bu yörenin başlıca tarım alanlarını oluşturur. Bu yörede Türkiye kızılcık ve muşmula üretiminin % 5'i sağlanır. Ayrıca bu yörede doğudaki geçiş kuşağı kadar yoğun olmasa da ayva, armut, elma, erik, vişne, dut ve ceviz gibi meyveler de üretilir.

5. İÇ BÖLGELER

51. İç Batı Anadolu: İç Ege ile Göller yöresi ve Güney Marmara meyve üretim yöresi arasında yer alan yöre, en güneyde Menteşe dağlarına kadar uzanır. Yer şekilleri bakımdan İç Anadolu'ya benzer. İklim yönünden daha çok Ege denizinin etkisiyle bozulmaya yüz tutan İç Anadolu'nun step iklimi hüküm sürer. Yörenin başlıca tarım

alanları Simav, Seyfe ve Çivril ovalarıdır. Türkiye iğde üretiminin % 15'i, muşmula üretiminin % 12'si, erik üretiminin % 10'u, armut üretiminin % 5'i, kiraz üretiminin % 4'ü bu yörede üretilmektedir.

52. İç Anadolu'nun Kuzeyi: Kızılırmak ve Sakarya gibi güçlü ırmakların yardığı bir plato görünümündeki yörede, tarım alanlarının dağılışı birinci derecede yer şekillerinin etkisi altındadır. Haymana, Cihanbeyli, Obruk ve Bozok platolarından oluşur. Bu yörenin meyve bahçeleri daha çok Kızılırmak vadisi boyunca karşımıza çıkar. Türkiye vişne ve iğde üretiminin % 18'i, zerdali üretiminin % 17'si, armut ve ayva üretiminin % 6'sı, kaysı üretiminin % 4'ü bu yöreden karşılanır.

53. Konya-Tuz Gölü Çevresi: Bu yöre Kayseri-Niğde yöresi ile Göller yöresi arasında kalan ve kuzeyinde kurak bir saha olan Tuz gölünü içine alan yörenin tarım alanları Konya ve Ereğli ovalarıdır. Bu yörede Türkiye vişne üretiminin % 6'sı, armut üretiminin % 4'ü, elma üretiminin % 3'ü ve zerdali üretiminin % 2'si üretilmektedir. İç Anadolu bölgesi içerisinde Tuz gölü ve çevresi ve Emir dağlarının batısında kalan alanda ekonomik anlamda meyvecilik faaliyetine rastlanmaz.

54. İç Anadolu'nun Doğusu: Amasya-Tokat yöresi ve Yukarı Kelkit–Çoruh oluğunun güneyinde yer alan yöre güneye doğru Tecer ve Tahtalı dağlarının zirvelerini izleyerek, Akdeniz kıyı yöresi kuzeyine kadar iner. Daha batıda Orta Anadolu'nun kuzeyi ve Erciyes dağının doğusundan Deveci dağlarına ulaşarak Amasya ovası civarında sona erer. Dağlık bir kuşağa karşılık geldiği için önemli bir meyvecilik faaliyeti görülmez.

55. Yukarı Fırat Yöresi: Yöre topografya, iklim ve hidrografya şartlarının daha elverişli olması nedeniyle Doğu Anadolu'nun meyvecilik açısından en gelişmiş kısmıdır. Yörenin güneyinde bir duvar gibi yükselen Güneydoğu Toroslar uzanır. Kuzeyinde Munzur dağları ile Şerafettin dağları, doğusunda Muş güneyi dağları arasında uzanan depresyonlar zinciri yöreyi sınırlandırır. Yağış rejimi Akdeniz ikliminin geçiş tipine benzer. Bu yöreyi İç Anadolu, Güneydoğu ve Akdeniz bölgelerinin geçiş yöresi olarak nitelendirmek yanlış olmaz. Yöre Elbistan havzasından başlayıp, Malatya havzası ve Uluova'yı içine alan ovalar zinciri ile Gürün çevresi, Ergani-Çermik kesimlerini de içine alır. Yöreyi tanımlayan ürün kayısıdır. Türkiye kayısı üretiminin % 67'si bu yöreden karşılanır. Malatya çevresi % 60'lık üretimle en fazla üretim yapan alana karşılık gelir. Bu yörede ayrıca Türkiye badem üretiminin %16'sı ceviz ve dut üretiminin %12'si, çilek üretiminin % 10'u, vişne üretiminin % 3'ü üretilmektedir.

56. Erzincan Yöresi: Munzur dağları kuzeyinde Karasu ırmağının kazdığı derin boğazlarla bağlantı kuran Erzincan-Tercan ovalarından oluşun yöre, oldukça geniş bir

çukur sahaya karşılık gelir. Kuzeyin sert rüzgarlarından Keşiş dağlarının koruduğu bu ovada Türkiye zerdali üretiminin % 27'si, ceviz ve dut üretimin % 10'u vişne üretiminin % 5'i sağlanır. Ayrıca elma, kaysı, armut gibi meyvelerin üretimi de görülür. Bu bölümün kuzeyinde Erzurum çevresinde önemli olmasa da, elma, erik, üzüm, ceviz gibi soğuğa dayanıklı ürünlerin üretildiği görülmüştür. Bu yörenin kuzey ve doğusunda meyve üretimi görülmemektedir.

57. Ergene Havzası: Ergene nehrinin drenaj havzasına karşılık gelen bu yörenin doğal bitki örtüsü ve iklimi İç Anadolu'ya benzerlik gösterir. Yöre meyvecilik açısından fazla yoğun değildir. Ancak Ganos dağlarının güneye bakan yamaçları bağlarla kaplıdır. İklimin ılıman geçmesi yüzünden zeytin ağaçları ve dutluklar yöredeki tarım alanların da boy gösterir. Çatalca yarımadasında incir ve şeftali üretimini, Tekirdağ civarında üzüm üretimine rastlanır.

58. Istıranca Yöresi: Bu yöreyi bütünüyle Istıranca (Yıldız) dağları doğal olarak sınırlar. Bu dağların batısında ceviz ve dut üretimi az da olsa görülmektedir.

6. DOĞU BÖLGELER

61. Doğu Anadolu: Bu yöre kuzeydoğuda ve doğuda tümüyle siyasi sınırlarla çevrilidir. Güneydoğusu ve güney sınırları ise Hakkari ve Bitlis meyve üretim yöresi ile Van gölü çevresine dayanır. Batısında Bingöl dağlarından daha kuzeyde Palandöken dağlarını izleyerek, Yukarı Kelkit havzasına kadar sokulur. Kuzeyinde ise Yalnızçam dağlarından Mescit dağlarına uzanan sınır, Aşkale-Tercan ovalarını içerisine alarak Muş ovası kuzeyinde sona erer. Bu yörede dut, ceviz, elma gibi ürünler az da olsa yetiştirilmektedir.

62. Iğdır Yöresi: Güneyde Büyük Ağrı dağı volkanik kütlesi, kuzeyde Alaca dağlar ve Güllü dağları, batısında Arasgüneyi dağları ile çevrili olan yöre, Kağızman'dan Iğdır'a kadar Aras vadisi boyunca uzanan alana karşılık gelir. Bu depresyon tümüyle 1000 m'nin altındadır. Esasında Iğdır yöresi Doğu Anadolu'daki sert iklimin yanında bir sıcaklık adasıdır. Bu yöre sınırlarımız ötesinde uzanan Aras ırmağının diğer tarafında yer alan Erivan ovası ile birlikte Sürmeli çukuru oluşturur. Bu yönüyle Iğdır yöresi Doğu Anadolu'nun bir parçası değil Sürmeli çukurun sınırlarımız içerisindeki parçasıdır. Bu yörede Türkiye kayısı üretiminin % 5'i, gerçekleştirilir. Ayrıca üzüm, elma, armut, ceviz, erik, şeftali üretimleri de görülmektedir.

63. Van Gölü Çevresi: Van gölü çevresindeki düzlükler yüzyıllardır yörenin ekonomik ve kültürel merkezini oluşturur. Bu yörede güçlü su kaynakları vardır. Çukurda kalan sulanabilir yerler tarım alanlarını oluşturur. Kayısı, zerdali, üzüm, ceviz üretimi görülür.

64. Bitlis-Hakkari Yöresi: Bu yöre batıda Muş ovasından başlar Van gölü

güneyini izleyerek en doğuda Yüksekova'ya kadar ulaşır. Burada İran-Irak sınırı ile çevrelenerek son bulur. Bu yörenin en önemli tarım alanı Muş ovasıdır. Meyve bahçeleri korunaklı, çevresine göre daha sıcak, taşınmış topraklarla örtülü, sulama imkanının arttığı alanlarda kurulmuştur. Batısında bulunan Yukarı Fırat yöresi kadar yoğun bir üretim görülmediğinden bu yöreden ayrılır. Daha çok soğuğa dayanıklı dut, ceviz ve zerdali gibi meyveler üretilir. Ayrıca Hakkari çevresinde ceviz üretimi görülmektedir ve bu alan Türkiye ceviz üretiminin % 10'unu karşılar.

65. Diyarbakır-Siverek Platosu: Bu yöre doğuda Siirt çevresinden başlar, batıya doğru yönelerek Güneydoğu Toroslar yayını izler, Diyarbakır havzasını da içine alarak Ceylanpınar ve Harran yakınlarında sona erer. Bu yörenin en önemli tarım alanları Dicle nehri ve kollarının oluşturduğu vadilerdir. Bu alanda ceviz, dut, nar üretimi az da olsa görülmektedir.

66. Mardin Eşiği Güneyi: Doğuda Mardin eşiğinden başlayıp, Hakkari dağlık kütlesine kadar uzanır. Dicle nehri ve kolları tarafından yarılan vadi boyları meyveciliğin yapıldığı alanlara karşılık gelir. Yılda 640-700 mm arasında yağış alan Mardin eşiği, Diyarbakır havzası ile Suriye arasında bol yağışlı bir alan olarak belirir. Bu alanda Türkiye üzüm üretiminin % 12'si, nar üretiminin % 10'u Antep fıstığı üretiminin % 6'sı badem üretiminin % 4'ü üretilmektedir.

SONUÇ

'Türkiye'nin Meyve Üretim Yöreleri' adı altında yapılmış olan bu çalışma ile aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşılmıştır:

- Ülkemizin kıyı kuşakları özellikle Akdeniz kıyı kuşağı tropik ve subtropik meyvelerin önemli bir yetişme yeri olduğu görülmüştür. Subtropik meyveler ve bazı ılıman iklim meyveleri kıyı ile iç kesimler arasında geçiş kuşağını belirlemiş, ılıman iklim meyveleri ise daha çok iç bölgelerde yetişme imkanı bulmuştur.
- Kışların uzun ve sert geçtiği yazların da kısa geçtiği Hakkari ve Erzurum Kars bölümlerinde, Doğu Anadolu meyve üretim yöresi, İç Anadolu'nun doğu yarısı, Diyarbakır-Siverek platosu, Menteşe yöresi ve Istranca yörelerinde meyvecilik diğer alanlara göre yok denecek kadar azdır.
- Meyve üretim yöreleri toplu bir değerlendirmeye alındığından ülke genelinde Akdeniz iklimi etkisinin geniş bir alanda hissedildiği görülmektedir. Güneyde Amanos dağlarından başlayan Akdeniz kıyı şeridini takip ederek batıda Bakırçay havzasına kadar uzanan alanda Akdeniz iklimi etkisi görülmektedir. Akdeniz bölgesi ardında uzanan Göller yöresi ve Orta Torosların kuzeyinde uzanan Niğde-Kayseri yöresi, Ege bölgesinin iç kısımlarında yer alan İç Ege tarım yöresinde yine Akdeniz ikliminin geçiş özelliği görülmektedir. Bunun yanında Amanos dağlarının doğu kesiminden güneydoğuya sokulan

plato alanlarında Gaziantep-Urfa yöresinde ve daha iç kesimlerde yer almasına rağmen Yukarı Fırat bölümünde de Akdeniz ikliminin geçiş özelliği görülmektedir.

- Ülkenin kuzey kesimlerinde ise Karadeniz iklim özelliği hakimdir. Doğuda Gürcistan sınırından başlayıp Kocaeli yarımadasına kadar uzanan kıyı kuşağı boyunca Karadeniz iklimi etkilidir. Kıyı gerisinde uzanan ve İç Anadolu ile Karadeniz bölgesi arasında yer alan Kastamonu-Bolu ile Amasya-Tokat, Yukarı Kelkit-Çoruh oluğunda Karadeniz iklim tipinin geçiş özelliği görülmekle birlikte daha çok iç bölge özellikleri yansıtmaktadır.
- İç Batı Anadolu ve Ergene havzasında da İç Anadolu'nun step iklimi altında şekillenen meyvecilik kültürüne rastlanmıştır. Doğu Anadolu bölgesinde ise meyve yöreleri akarsu vadileri ve ovalık alanlarda oluştuğu için dağınık bir şekilde yer almıştır. Doğu Anadolu bölgesi içinde kalan Iğdır yöresinin bir yerel klima özelliği gösterdiği ve Erivan havzasının ülkemizdeki bir parçasını oluşturduğu, dar da olsa Posof'ta da böyle bir yerel klima özelliği görülmektedir.
- Ülkenin meyvecilik açısından en yoğun yöreleri Akdeniz kıyı şeridi, Menteşe kıyı şeridi, Ege kıyıları, İç Ege, Güney Marmara, Kocaeli-Sinop, Giresun-Ordu, Yukarı Fırat ve Gaziantep-Şanlıurfa yöreleridir. Bu yöreler, belirli ürünlerin ön plana çıktığı ve çeşitliliğin bol olduğu alanlardır. Örneğin Akdeniz kıyı şeridi turunçgiller, keçiboynuzu, yenidünya, Trabzon hurması gibi meyvelerin neredeyse tamamına yakınını üretmektedir. İç Ege yöresi çekirdeksiz üzüm ve incir üretiminin tamamına yakınını üretmektedir. Göller yöresi ve Kayseri-Niğde yörelerinde elma üretimi ön plana çıkmış, Karadeniz kıyılarında özellikle Giresun-Ordu yöresi ile Kocaeli-Sinop yörelerinde fındık üretimi ön plandadır. Gaziantep-Şanlıurfa meyve üretim yöresinde Antep fıstığı üretimi ile bağcılık ilk sıradadır. Yukarı Fırat yöresinde Doğu Anadolu'nun diğer yörelerine oranla meyvecilik daha önemlidir. Bu yörede kayısı üretimi ilk sıradadır. Bunun yanında üzüm, dut gibi meyveler de önemli ölçüde yetişmektedir. Güney Marmara meyve üretim yöresinde turunçgiller, fındık ve muz üretimi hariç diğer bütün meyvelerin önemli yetişme bölgesidir. Örneğin şeftali, çilek, ahududu gibi meyveler de ilk sırada yer alır.

KAYNAKLAR

AĞAOĞLU, Y.S.1987, **Bahçe Bitkileri**, Ankara Ünv.Ziraat Fak.Yay.No:1009 Ank.

AĞAOĞLU Y.S., ÇELİK, H., FİDAN, Y., SÖYLEMEZOĞLU, G., 1998, **Genel Bağcılık**, Su Fidan A.Ş., Mesleki Kitaplar Serisi I.Manisa.

AKDAĞ, Y.Z., 1990, *Türkiye'de Fındık Yetiştiriciliği ve Pazarlaması,* Türkiye Ziraat Müh. III.Tek.Kong.sf.409–423 Ank.

AKOVA, S.B., 1997, *Türkiye'de Muz Ziraatinin Dağılışı ve Özellikleri* İst.Ünv.Ed. Fak. Coğ.Böl.Derg.S.5, sf.139–178 İst.

AKSU, S., 1990, *Türkiye'de Zeytin Yetiştiriciliği, Sorunları ve Çözüm Yolları* Türkiye Ziraat Müh. III.Tek.Kong.sf.393–408 Ank.

ANAMERİÇ, M., 1986, **Genel Meyvecilik** I-II, Tarım Orman ve Köy işleri Bakanlığı, Teşkilatlanma ve Desteklenme Genel Müdürlüğü, Yay.No:4 Ank.

BARIŞ, C., ÇELİK, H., GÖKÇAY, E., MARSALI, B., 1990, *Türkiye'de Bağcılığın Sorunları ve Çözüm Yolları,* Türkiye Ziraat Müh. III.Tek.Kong.sf.432–480 Ank.

DARKOT, B., 1943, *Memleketimizin Bazı Ziraat Prob*lemleri, T.C.D., S.3–4, sf.277–287 Ankara.

DARKOT, B., 1955, **Türkiye İktisadi Coğrafyası**, İst.Ünv., İkt.Fak., Yay.No:80 İst.

DARKOT, B., 1955, *Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri Hakkında*, T.C.D., S.13 – 14, sf.141–149 Ankara.

DARKOT, B., 1966, *Türkiye'de Coğrafi Bölgelerin Teşkilinde Kriterlerin Araştırılması*, İ.T.Ü., Şehircilik Konferansları (1963–1964), sf.31–47 İst.

DEVECİ, L., 1967, **Şeftali Ziraatı**, Türkiye Ziraatçılar Cemiyeti Yayını No:7 İst.

DOĞANAY, H., 1995, **Türkiye Ekonomik Coğrafyası**, Özeğitim Yay. Konya.

DOKUZOĞUZ, M., 1990, *Türkiye'de İncir Yetiştiriciliği Sorunları ve Pazarlaması*, Türkiye Ziraat Müh. III.Tek.Kong.sf.384-392 Ank.

DURMUŞ, E., 1999, **Türkiye'nin Tarımsal Bölgeleri**, Fırat Ünv., Sos.Bil.Enst., Yüksek Lisans Semineri(basılmamış) Elazığ.

DURMUŞ, E.,2001, **Türkiye Meyve Üretim Yörelerinin Belirlenmesi Konusunda Bir Deneme**, Fırat Ünv.,Sos. Bil . Enst., Yüksek Lisans Tezi (basılmamış) Elazığ

ERİNÇ, S., TUNÇDİLEK, N., 1952, *The Agricultral Regions of Turkey,* The Geografical Review, S.42/2, sf.82–90 .

ERİNÇ, S., 1956, *Türkiye'de Son Zirai Gelişmeler Hakkında*, T.C.D., S:15-16, sf.47-64 İst.

ERİNÇ, S., 1958, *Bölge Sınırlandırmasının Esasları*, II.İskan ve Şehircilik Haftası Konferansları, sf:69–94 Ankara .

ERİNÇ, S., 1973, *Türkiye:İnsan ve Ortam*, İst.Ünv., Coğ.Ens.Derg., S:18–19, sf.1–33 İst.

EROL, O., 1993, **Türkiye'nin Doğal Yöreleri ve Çevreleri**, Ege Coğ.Derg., S:7, sf.13-42 İzmir.

GENÇ, K., 1998, **Türkiye Muz Üretiminde Gazipaşa'nın Yeri**, Fırat Ünv., Fen Ed.Fak., Coğ.Böl., Lisans Tezi (Basılmamış) Elazığ.

GÖNEY, S., 1986, **Sıcak Bölgelerde Ziraat Hayatı**, İst.Ünv., Yay.No:116, Ed. Fak. Yay. No:2732 İst.

GÖNEY, S., 1987, **Türkiye Ziraatının Esasları**, İst.Ünv.Rektörlüğü Film Merkezi ve Matbaası İst.

GÜLER, M., KARACA, M., DURUTAN, N., 1990, **Türkiye Tarımsal İklim Bölgeleri**, Tarla Bitkileri Merkez Araşt.Enst., Ank.

GÜRSOY, C., R., 1957, *Türkiye'nin Coğrafi Taksimatında Yapılması İcap Eden Bazı Tahsisler*, Ank.Ünv.D.T.C.F.Derg., C:15, S:1-3, sf.219-239 Ankara.

İZBIRAK, R., 1955, *Yöre Mefhumu ve Yöre Bilgisi*, Harita Derg., S:51, sf.23-48

İZBIRAK, R., 1996, **Türkiye I-II**, M.E.B.Yay., Öğretmen Kitapları Dizisi, No:196 Ank.

KALELİOĞLU, E., 1964, *Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Antepfıstığı Alanları*, Türk. Coğ.Derg., S:18–19, sf.22-23 den ayrı basım. Ankara.

KALELİOĞLU, E., 1989, *Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Tarımsal Yapısı*, A.K.D.T. Y.K.Coğ.Araşt., S:1, sf.159-167 Ank.

KURTER, A., 1979, **Türkiye'nin Morfoklimatik Bölgeleri**, İst.Ünv., Yay.No:2885, Ed.Fak.Matbaası. İst.

KUŞCU, V., 1999, **Akdeniz ile Güneydoğu Anadolu Bölgeleri Arasındaki Sınırın Tarımsal Açıdan Belirlenmesi Üzerine Bir Deneme**, Fırat Ünv., Sos.Bil.Enst. (Basılmamış) Yüksek Lisans Semineri . Elazığ

KÜTEVİN, E., KÜTEVİN, Z., 1990, **MEYVECİLİK, Genel Meyve Tarımı, Prensipleri ve Pratik Meyvecilik Yöntemler**i, İnkılap Kitapevi İstanbul

MAĞDEN, R.Z., 1951, **Özel Meyvecilik Bilgisi I-II.** İst.

ÖKTEM, B., 1974, **Turunçgillerin Türkiye ve Dünyada Üretim – Tüketim ve Ticareti, Yurdumuzda İhraç Olanakları**, İGEME. Adana

ÖZGÜR, M., 2000, **Türkiye Coğrafyası**, Hilmi Usta Matbaacılık . Ank.

ÖZVEREN, H., **Türkiye'de İncir Sahaları**, Ank.Ünv., DTCF, Yıl.Çalş.Derg., S:1 Ankara.

ÖZÇAĞLAR, A., 1988, *Türkiye'de Tarım Alanlarının Coğrafi Dağılışının Doğal Çevre ile İlişkisi*, Ank.Ünv., D.T.C.F., Coğ.Araşt.Derg., S:11, sf.131-150 Ank.

SELEN, H.S., 1937, **İktisadi Türkiye**, İstanbul.

TANOĞLU, A., 1942, **Ziraat Hayatı I, Orta İklim Bölgelerinde Ziraat**, İst.Ünv., Ed.Fak. Coğ.Enst. İstanbul.

TANOĞLU, A., 1944, *Ziraatimizin Coğrafi Karakterleri ve Başlıca Meseleleri, İkt. Fak.Derg., S:4 İst.*

TEMUÇİN, E., 1993, *Türkiye'de Zeytin Yetişen Alanların Sıcaklık Değişkenine Göre İncelenmesi*, Ege Ünv., Ege Coğ.Derg., S:7, sf.129-144 İzmir

TUNCEL, M., 1961, *Türkiye Coğrafi Bölgelerinin Zirai Karakterleri*, İst.Ünv.Coğ. Ens.Derg., S:6, sf.76-101 İst.

TUNÇDİLEK, N., 1978, **Türkiye'nin Kır Potansiyeli ve Sorunları**, İst.Ünv., Coğ.Enst., Yay.No:96 İst.

TUNÇDİLEK, N., 1987, **Doğal Bölgeler** – Geokolojinin İlkeleri, İst.Ünv., Deniz Bilimleri ve Coğ.Enst.Yay.No:5 İst.

TÜMERTEKİN, E., 1954, *Whittlessey'in Ziraai Mıntıkalar Tasnifi ve ABD'de Mandıracılık Mıntıkaları*, İst.Ünv., Coğ.Enst.Derg., S:5-6, sf.95-111 İst.

TÜMERTEKİN, E., 1957, **Kurak Bölgelerde Ziraat**, İst.Ünv., Yay.No:713, İkt.Fak., Yay.No:96 İst.

TÜMERTEKİN, E., 1987, *Türkiye'de Tarımda Yeni Gelişmeler*, İst.Ünv., Ed.Fak., Coğ.Derg., S:2, sf.1-34 İst.

TÜMERTEKİN, E., ÖZGÜÇ, N., 1997, **Ekonomik Coğrafya**, Çantay Kitabevi İst.

ÜLKÜMEN, L., ÖZBEK, S., 1950, **Modern Meyvecilik**, Ank.Ünv.Basımevi Ank.

ÜLKÜMEN, L., 1973, **Bağ – Bahçe Ziraati**, Atatürk Ünv., Ziraat Fak., Yay.No:275 Erzurum

YEĞİN, Ş., 1965**, Ekonomik Coğrafya**, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Yay.No:12. Berkay Matbaası İst.

YİĞİT, A., 1996, *Türkiye'nin Doğu Bölgelerinin Yeniden Belirlenmesi Hakkında Düşünceler*, Fırat Ünv., Sos.Bil.Derg., C:8, S:1, sf.359-378 Elazığ

YÜCEL, T, 1980, **Meyvecilik Bilgisi**, İnkılap ve Aka Kitapevleri No:95 İstanbul

YÜCEL, T., 1987, **Türkiye Coğrafyası**, Türk Kültürü Araşt.Enst., Yay. Ankara

YÜCEL, T., 1989, *Türkiye'de Zeytinliklerin Dağılışı*, AKDTYK., Coğ.Araşt., S:2, sf.1-10 Ankara

DİE,1992 1997 Yılları Arası Meyve Üretim Değerleri